

Rapport:

Retssikkerhed når forældre går fra hinanden

Af Birgitte Arent Eiriksson og Trine Ravnholt

Retssikkerhed når forældre går fra hinanden

© Justitia og forfatterne, 2023

Justitia - Danmarks uafhængige juridiske tænketank

Vesterbrogade 69D, 1. sal. th. 1620 København

www.justitia-int.org

info@justitia-int.org

Justitia er Danmarks eneste juridiske tænketank, der alene har fokus på retssikkerhed og frihedsrettigheder. Justitias formål er gennem analyser af høj faglig kvalitet og fremsættelse af konkrete juridiske løsningsforslag at påvirke den offentlige og politiske dagsorden med henblik på at fremme en politisk kultur, hvor disse værdier nyder den nødvendige respekt.

Justitias publikationer kan frit citeres med tydelig kildeangivelse.

Rapporten indgår i Justitias projekt om Usynliges Udsattes retssikkerhed, som er støttet af Oak Foundation Denmark

Indhold

1. Rapportens konklusioner og anbefalinger	2
2. Indledning	5
2.1. Hvordan opstår en sag om forældremyndighed, bopæl eller samvær?	7
2.1.1. <i>Forældremyndighed og bopæl</i>	7
2.1.2. <i>Samvær</i>	8
2.2. Hvem træffer afgørelse?	9
2.3. Hvad er samarbejdsskikane?	10
2.4. Hvad kan de juridiske konsekvenserne af samarbejdsskikane være?	12
3. Visitation af sager	16
3.1. Reglerne om visitation af sager	16
3.1.1. <i>Familieretshuset visiterer en sag til en af de tre sagskategorier</i>	16
3.1.2. <i>Visitationen har stor betydning for processen</i>	19
3.2. Vurdering af reglerne om visitation af sager	20
3.3. Delkonklusion og anbefalinger	23
4. Afholdelse af særskilte møder ved påstande om voldelig adfærd	25
4.1. Reglerne om afholdelse af møder	25
4.2. Vurdering af reglerne om afholdelse af særskilte møder	26
4.3. Delkonklusion og anbefalinger	29
5. Børnesagkyndige undersøgelser	31
5.1. Reglerne om børnesagkyndige undersøgelser	31
5.2. Vurdering af reglerne om børnesagkyndige undersøgelser	33
5.3. Delkonklusion og anbefalinger	38
6. Midlertidige afgørelser om kontaktbevarende samvær	40
6.1. Reglerne om midlertidige afgørelse om kontaktbevarende samvær	40
6.2. Vurdering af partshøringsfristerne ved afgørelser om kontaktbevarende samvær	41
6.3. Delkonklusion og anbefalinger	42
7. Videndeling	44
7.1. Om videndelingen	44
7.2. Vurderingen af videndeling	44
7.3. Delkonklusion og anbefalinger	46
8. Metode	48
9. Bilag	49
9.1. Bilag 1	49

1. Rapportens konklusioner og anbefalinger

Når forældre går fra hinanden, bliver der vendt op og ned på barnets liv. Forældrene ønsker ikke længere at have et liv sammen, men de skal alligevel samarbejde om deres barn. Et samarbejde, der er nødvendigt, fordi barnet har ret til at have begge forældre i sit liv. Et sådant scenarie, hvor barnet har god kontakt til begge forældre, og forældrene samarbejder, er dog langt fra den virkelighed, der udspiller sig i alle familier.

Der er ofte mange følelser på spil i disse sager, og uenigheder om forældremyndighed, barnets bopæl eller samvær kan hurtigt udvikle sig til konflikter, der i sidste ende kan resultere i samarbejdschikane. Samarbejdschikane er, hvor den ene forælder på chikanerende vis forsøger at afholde den anden forælder fra at have kontakt med barnet. Det kan f.eks. være gennem vedvarende henvendelser til myndighederne med anmodninger eller anmeldelser mod den anden forælder uden rimelig grund. Det kan f.eks. også ske ved uberettiget at nægte at medvirke til samvær mellem barnet og den anden forælder. Konsekvensen er, at barnet bliver afskåret fra kontakten med en af sine forældre, ligesom forælderen, der udsættes for samarbejdschikanen, bliver frataget kontakten med sit barn, selvom personen ikke har "gjort noget forkert."

Ifølge et folketings svar af 23. februar 2023 er der ingen statistiske oplysninger om antallet af chikanesager, men en evaluering af forældreansvarsloven fra 2011 viste bl.a., at forældrene i ca. 4 procent af alle samværsager pegede på samarbejdschikane som baggrund eller en del af baggrunden for deres ansøgning om samvær, og at ca. 4 procent af alle samværsafgørelser bl.a. var begrundet i samarbejdschikane.¹ Det bemærkes i den forbindelse, at det samlede antal afgørelser om samvær i 2022 var 9.236.²

Familieretshusets behandling af sager med samarbejdschikane har afgørende betydning for forældrenes retssikkerhed. Samarbejdschikane kan medføre lang sagsbehandlingstid, hvorunder den ikke-chikanerende forælder og barnet typisk vil have begrænset eller ingen kontakt. Samtidig kan samarbejdschikane påvirke sagens udfald, f.eks. hvis den ikke-chikanerende forælder vurderes bedst egnet til at have forældremyndigheden alene.

I denne rapport har Justitia fokuseret på udvalgte problemstillinger i relation til sagsbehandlingsregler og sagsskridt, der gælder for Familieretshuset i forældreansvarssager. Det drejer sig om visitation af sagerne i Familieretshuset, afholdelse af særskilte møder med forældrene ved påstande om voldelig adfærd, anvendelse af børnesagkyndige undersøgelser, midlertidige afgørelser om kontaktbevarende samvær og manglende videndeling. Justitias undersøgelse viser, at der på flere punkter er betænkeligheder ved den nuværende praksis, som skaber en forringet retssikkerhed for forældrene.

¹ Socialudvalget (SOU) Alm. del. (2023). *Besvarelse af spørgsmål nr. 59.*

² Familieretshuset afgørelse om aktindsigt pr. 22.03.2023

Konklusion

Familieretshusets visitation af sager

Beslutningen om, hvilket sagsbehandlingsspor sagen skal køre i, har indflydelse på, hvordan sagen bliver oplyst, og om sagen skal afgøres i Familieretshuset eller af familieretten. Det har i den forbindelse bl.a. betydning, om en forælder angiver at være udsat for psykisk vold fra den anden forælder. I det ansøgningskema forældrene skal udfylde, er det imidlertid uklart, hvordan psykisk vold defineres. Det medfører risiko for, at sagen bliver visiteret til det forkerte sagsbehandlingsspor. Desuden er Familieretshuset ikke forpligtet til at omvisitere en sag, når forudsætningerne for den oprindelige visitation viser sig ikke at være til stede.

Anbefaling

Familieretshusets visitation af sager

Familieretshuset skal i ansøgningskemaet gøre det tydeligt for forældrene, hvad begrebet psykisk vold dækker over. Det kan ske gennem vejledning, f.eks. ved at forælderen i skemaet præsenteres for eksempler på, hvad der menes med psykisk vold.

Familieretshuset skal følge op på, om den ændrede vejledning fører til en bedre forståelse hos forældrene af, hvad psykisk vold er.

Social-, Bolig- og Ældreministeriet skal tage initiativ til at ændre familieretshuslovens § 4, stk. 2, således, at Familieretshuset forpligtes til at omvisitere en sag, når forudsætningerne for den oprindelige visitation viser sig ikke at være til stede.

Konklusion

Afholdelse af særskilte møder i sager med påstand om voldelig adfærd

Det er ikke fast praksis i Familieretshuset, at det er den samme sagsbehandler, som holder møde med begge forældre, når møderne afholdes særskilt i sager med påstand om voldelig adfærd mellem forældrene. Det indebærer, at en sag kan blive afgjort af en sagsbehandler, der kun har talt med den ene af forældrene. Desuden afholdes særskilte møder uden deltagelse af en repræsentant for den anden forælder, hvilket gør det vanskeligt for denne anden forælder at forholde sig til de oplysninger, der fremkommer under mødet.

Anbefaling

Afholdelse af særskilte møder i sager med påstand om voldelig adfærd

Familieretshuset skal ændre praksis, så det altid er den samme sagsbehandler, som holder møde med begge forældre.

En forælder skal have ret til at være repræsenteret ved en professionel bisidder/partsrepræsentant ved Familieretshusets møder med den anden forælder. Bisidderen/partsrepræsentanten kan eventuelt være til stede uden udtaleret eller til stede i et særskilt monitorrum, som det kendes fra børnehusene. Forælderen skal også have mulighed for at lade sig repræsentere ved andre typer bisiddere/partsrepræsentanter, medmindre det konkret vurderes, at dennes tilstedeværelse vil betyde, at den potentielt voldsramte forælder reelt ikke har mulighed for at tale frit.

Forældre, der opfylder indkomstgrænsen for at opnå fri proces, skal tilbydes gratis advokatbistand, når der afholdes særskilte møder i sager med påstand om voldelig adfærd, inden sagen sendes til afgørelse i familieretten. Advokaten kan samtidig fungere som professionel bisidder/partsrepræsentant.

Konklusion

Anvendelse af børnesagkyndige undersøgelser

Familieretshuset bruger kun undtagelsesvist børnesagkyndige undersøgelser. Undersøgelserne kan imidlertid belyse, om der er tale om en sag, hvor en forælder udøver samarbejdschikane, hvilket kan have betydning for beslutninger om forældremyndighed, barnets bopæl og fastsættelse af samvær. Familieretshuset og familieretten risikerer derfor at træffe forkerte afgørelser. Desuden er forældrene ikke tillagt særlige rettigheder ved udarbejdelsen af undersøgelserne, selvom disse kan have afgørende betydning for Familieretshusets og familierettens vurdering af sagen.

Anbefaling

Anvendelse af børnesagkyndige undersøgelser

Familieretshuset skal i de mindre enkle sager (§ 6-sager) og de komplekse sager (§ 7-sagerne) være forpligtet til at få udarbejdet en børnesagkyndig undersøgelse med henblik på at undersøge påstande om samarbejdschikane. Hvis dette reelt ikke er muligt på grund af ventetid på de børnesagkyndige undersøgelser, skal Familieretshuset hurtigst muligt afklare, hvilke andre værktøjer der i stedet kan bruges til at afdække påstande om samarbejdschikane.

Familieretshuset skal centralt og løbende holde øje med, om antallet af børnesagkyndige undersøgelser i visse af Familieretshusets afdelinger falder i takt med, at ventetiderne stiger, og hvilke årsager der er til et sådant fald. Forældrene skal have flere rettigheder i forbindelse med udarbejdelsen af den børnesagkyndige undersøgelse, f.eks. mulighed for at fremsætte ønsker vedrørende valg af psykolog. Man kan med fordel finde inspiration hertil i retningslinjerne for udarbejdelse og anvendelse af forældrekompetenceundersøgelser i sager om anbringelse uden for hjemmet i henhold til serviceloven. Rettighederne skal fremgå af vejledningen om børnesagkyndige undersøgelser. Hvis Familieretshuset begynder at benytte sig af andre værktøjer som alternativ til de børnesagkyndige undersøgelser skal det overvejes, hvilke særlige rettigheder forældrene skal have ved anvendelse af disse værktøjer.

Konklusion

Korte partshøringsfrister i sager om kontaktbevarende samvær

Familieretshuset giver i nogle tilfælde korte partshøringsfrister hen over en weekend i sager om kontaktbevarende samvær, selvom forælderen er repræsenteret ved en professionel sagkyndig, der ikke altid har mulighed for at arbejde i weekenden. De korte partshøringsfrister kan i praksis gøre det umuligt for forælderen at komme til orde.

Anbefaling

Korte partshøringsfrister i sager om kontaktbevarende samvær

Når der sættes en frist for partshøringen, skal Familieretshuset kun tælle hverdage med i fristen, så forældrene har mulighed for at få en professionel sagkyndig til at hjælpe sig med svaret.

Konklusion

Manglende offentlig videndeling om praksis

Familieretshuset publicerer hverken afgørelser eller praksisoversigter vedrørende forældreansvarssager, selvom viden herom kan gøre forældrene (og deres advokater) i stand til bedre at forudsige, hvordan sagen kan falde ud, og om der eventuelt er grund til at klage over sagens udfald.

Anbefaling

Manglende offentlig videndeling om praksis

Familieretshuset skal offentliggøre anonymiserede afgørelser, praksisoversigter m.v. med henblik på vidensdeling, som er målrettet både forældre og professionelle bisiddere/partsrepræsentanter. Dette kan f.eks. ske ved, at principielle afgørelser offentliggøres enten løbende eller i form af en årlig rapport på Familieretshusets hjemmeside.

2. Indledning

Projektet "Usynlige Udsattes Retsstilling" er et treårigt projekt, der har til hensigt at styrke retsstillingen for usynlige udsatte i samfundet. I forbindelse hermed udgav Justitia den 24. juni 2022 forskningsrapporten "*Usynlige udsatte i Danmark*",³ som er resultatet af projektets første fase. I rapporten identificeres 15 usynlige udsatte grupper, som i varierende grad lider under manglende retssikkerhed. I rapporten beskrives gruppernes sociale og retlige problemstillinger samt en række vigtige gennemgående problemstillinger, som går på tværs af grupperne. I forlængelse heraf udgav Justitia den 1. maj 2023 en uddybende rapport om en af disse grupper "Retssikkerhed for grønlandere i udsatte positioner i Danmark."⁴

Temaet for nærværende rapport er *samarbejdschikane*, som er en af de problemstillinger, som flere af de usynlige udsatte grupper oplever.⁵ Når et forældrepar går fra hinanden, skal der træffes en række beslutninger om barnet. Hvor skal barnet bo? Hvor meget samvær skal barnet have med hver af forældrene? Skal forældremyndigheden være fælles eller delt? I nogle sager kan forældrene selv finde ud af svaret på disse spørgsmål, uden at det er nødvendigt at involvere Familieretshuset eller familieretten. I andre sager ender det med, at en af disse instanser er nødt til at træffe en afgørelse om forældremyndighed, barnets bopæl og/eller samvær. Sådanne sager kaldes også forældreansvarssager.

Der er mange følelser på spil i forældreansvarssagerne, men i nogle af sagerne udvikler en uenighed sig til en konflikt, der kan ende i en sag med samarbejdschikane. Samarbejdschikane er, når en forælder, uden påviselig grund, forsøger at hindre den anden forælder i at have kontakt med barnet. Det kan resultere i, at et barn bliver afskåret fra kontakten med en af sine forældre. Ifølge et folketingsvar af 23. februar 2023 er der ingen statistiske oplysninger om antallet af chikanesager, men en evaluering af forældreansvarsloven fra 2011 viste bl.a., at forældrene i ca. 4 procent af alle samværsager pegede på samarbejdschikane som baggrund eller en del af baggrunden for deres ansøgning om samvær, og at ca. 4 procent af alle samværsafgørelser bl.a. var begrundet i samarbejdschikane.⁶ Det er altså usikkert, hvor mange sager, der er tale om, men uanset antallet, er det sager, der kan få store konsekvenser for familierne. Børnene risikerer at miste kontakten til en af forældrene, og den forælder, som udsættes for samarbejdschikanen, kan opleve at blive frataget kontakten med sit barn, selvom forælderen ikke har "gjort noget forkert."

Den 1. april 2019 blev et nyt familieretligt system etableret. Systemet omfatter en ny administrativ myndighed, Familieretshuset, og familieretten, som er en enhed i hver byret.⁷ Reformen byggede på

³ Justitia. (2022). *Usynlige Udsattes Retsstilling, Baggrundsrapport*. https://justitia-int.org/wp-content/uploads/2022/06/Rapport_Usynlige-udsattes-retsstilling_formatteret.pdf.

⁴ <https://justitia-int.org/rapport-groenlaend/>

⁵ I baggrundsrapporten bruges ordet "samværschikane". Denne analyse benytter sig af begrebet "samarbejdschikane". Se nærmere herom i afsnittet "Hvad er samarbejdschikane?".

⁶ Socialudvalget (SOU) Alm. del. (2023). *Besvarelse af spørgsmål nr. 59*.

⁷ *Nyt familieretligt system slår dørene op for enkle og gennemskuelige forløb med fokus på barnet*. (2019). <https://sm.dk/nyheder/nyhedsarkiv/2019/apr/nyt-familieretligt-system-slaar-doerene-op-for-enkle-og-gennemskuelige-forloeb-med-fokus-paa-barnet>

aftale af 27. marts 2018 om ét samlet familieretssystem. Af aftalen fremgår bl.a., at der skal gennemføres en evaluering af systemet på baggrund af erfaringerne fra de første 4 år.⁸ Flere af de personer, som Justitia har interviewet i forbindelse med udarbejdelsen af analysen, har givet udtryk for, at Familieretshuset har udviklet sig i en positiv retning, efterhånden som tiltagene i det nye familieretssystem er "faldet på plads". Selvom der således synes at være en positiv fremgang, er der stadig udfordringer af væsentlig retssikkerhedsmæssig karakter. Anbefalingerne i denne analyse skal bidrage til at styrke retssikkerheden for forældre i sager med samarbejdschikane.

Analysen beskæftiger sig med udvalgte problemstillinger i relation til sagsbehandlingsregler og sagsskridt, der gælder for Familieretshuset i forældreansvarssager, og udgangspunktet for analysen har været sager, hvor en part oplever, at der er samarbejdschikane. Som det vil fremgå, er anbefalingerne i analysen dog egnet til generelt at forbedre retssikkerheden i Familieretshuset. Formålet med analysen er ikke at undersøge, om sagerne er korrekt afgjort, men i stedet at se på, hvilke krav, der bør stilles til Familieretshusets sagsbehandling med henblik på at sikre, at sagerne behandles grundigt og på en måde, som gør, at forældre og børn føler sig inddraget og hørt.⁹ Fokus er desuden på forældrenes retssikkerhed uden, at det sker på bekostning af børnenes retssikkerhed. Det er barnet og dets bedste, der skal sættes i første række,¹⁰ men selvom barnet skal være i centrum, må retssikkerheden for forældrene ikke glemmes.

2.1. Hvordan opstår en sag om forældremyndighed, bopæl eller samvær?

2.1.1. Forældremyndighed og bopæl

Forældre, der har fælles forældremyndighed, og som ikke lever sammen, kan aftale, at en af dem skal have forældremyndigheden alene. Aftalen skal anmeldes til Familieretshuset for at være gyldig eller til retten, hvis en sag om forældremyndighed er indbragt for denne.¹¹ Er der ikke fælles forældremyndighed, og er forældrene enige om overførsel af forældremyndigheden, kan det ske ved aftale.¹²

Hvis forældre med fælles forældremyndighed ikke er enige, skal der træffes afgørelse om, hvorvidt den fælles *forældremyndighed* skal fortsætte, eller om en af forældrene skal have forældremyndigheden alene, jf. forældreansvarslovens § 11.

Hvis der ikke er fælles forældremyndighed, kan det efter anmodning fra den forælder, der ikke har del i forældremyndigheden, bestemmes, at der skal være fælles forældremyndighed, eller at forældremyndigheden skal overføres til denne.¹³ Anmodninger om ændring af forældremyndighed indgives til Familieretshuset, der oplyser sagen, mens det er familieretten, der træffer afgørelse i sagen.¹⁴

⁸ Regeringen Lars Løkke Rasmussen III. (2018). *Aftale om ét familieretligt system* <https://im.dk/nyheder/nyhedsarkiv/2019/apr/nyt-familieretligt-system-slaar-doerene-op-for-enkle-og-gennemskuelige-forloeb-med-fokus-paa-barnet>

⁹ Hagelund, B. (2023). *Lærebog i forvaltningsret*, side 157.

¹⁰ Dette kommer også til udtryk i f.eks. forældreansvarsloven § 1 og lov om familieretshusets § 1.

¹¹ Forældreansvarsloven § 10.

¹² Forældreansvarsloven § 13.

¹³ Forældreansvarsloven § 14.

¹⁴ Se herom i afsnittene "Hvem træffer afgørelse?" og "Visitation af sager".

Det er kun forældre med del i forældremyndigheden, der kan være bopælsforældre¹⁵ for deres børn. Hvis forældre med fælles forældremyndighed ikke kan blive enige om, hos hvem af dem barnet skal have *bopæl*, kan der træffes afgørelse herom.¹⁶ Sagen oplyses af Familieretshuset, og familieretten træffer afgørelse.

2.1.2. Samvær

Barnets forbindelse med begge forældre søges bevaret ved, at barnet har ret til *samvær* med den forælder, som det ikke har bopæl hos.¹⁷ Forældrene har et fælles ansvar for, at barnet har samvær med den forælder, som det ikke har bopæl hos.¹⁸ Den forælder, som barnet ikke har bopæl hos, kan anmode om samvær,¹⁹ mens den forælder, som barnet har bopæl hos, kan anmode Familieretshuset om at indkalde den anden forælder til et møde om samværet, hvis der ikke eller kun i yderst begrænset omfang er samvær.²⁰ Det er som udgangspunkt forældrene, der sammen aftaler, hvordan samværet skal tilrettelægges, og forældreansvarsloven indeholder ikke nærmere regler om f.eks. standardsamvær eller minimumsamvær.²¹

Hvis forældrene ikke kan nå til enighed om omfanget og udøvelsen af samvær, kan myndighederne efter anmodning træffe afgørelse om samværet.²² Myndighederne kan i forbindelse med en afgørelse om samvær fastsætte vilkår for samværets udøvelse. Anmodningen om samvær skal indgives til Familieretshuset, og det er enten Familieretshuset eller familieretten, der træffer afgørelse i sagen. Samværet fastsættes ud fra en konkret vurdering af barnets forhold.²³ Der skal tages hensyn til barnets alder og udvikling, og at samværet tilrettelægges med en sådan fleksibilitet, at det hele tiden tilgodeser barnets behov for kontakt med den anden forælder. I takt med barnets alder vil der skulle lægges afgørende vægt på barnets egne synspunkter om omfanget og placeringen af samværet.²⁴

En aftale eller afgørelse om samvær kan ændres eller ophæves, ligesom fastsættelse af samvær kan afslås.²⁵ En anmodning om ændring af samvær kan afvises, hvis forholdene ikke har ændret sig væsentligt.²⁶

¹⁵ Se nærmere om begrebet 'bopælsforældre' i afsnittet "Hvad er samarbejdsschikane?".

¹⁶ Forældreansvarsloven § 17, stk. 1, 1. pkt.

¹⁷ Forældreansvarsloven § 19, stk. 1.

¹⁸ Forældreansvarsloven § 19, stk. 2.

¹⁹ Forældreansvarsloven § 19, stk. 3.

²⁰ Forældreansvarsloven § 19, stk. 4.

²¹ *Guide til samvær*. (2023). <https://familieretshuset.dk/foraldreansvar/foraldreansvar/samvaer/guide-til-samvaer>. I forældreansvarsbekendtgørelsens § 8, stk. 2, fremgår der dog standardsamvær for midlertidige afgørelser om kontaktbevarende samvær. Se også afsnittet "Midlertidige afgørelser om kontaktbevarende samvær".

²² Forældreansvarsloven § 21, stk. 1.

²³ Forældreansvarsloven § 21, stk. 2.

²⁴ L 157 forslag til lov om ændring af forældreansvarsloven, retsplejeloven og lov om Det Centrale Personregister (2011-12), de specielle bemærkninger til § 21, stk. 2.

²⁵ Forældreansvarsloven § 21, stk. 3.

²⁶ Forældreansvarsloven § 39.

2.2. Hvem træffer afgørelse?

Alle sager starter i Familieretshuset²⁷, og sagerne fordeles overordnet i tre spor: De enkle sager (§ 5-sager), de mindre enkle sager (§ 6-sager) og de komplekse sager (§ 7-sager). Hvem, der træffer afgørelse i sagen, afhænger som udgangspunkt af, hvilket spor sagen er blevet visiteret til.²⁸

Sagen om forældremyndighed, bopæl eller samvær starter ved indlevering af ansøgningsskema via digital selvbetjeningsløsning

Sagen visiteres til én af følgende kategorier:

§ 5 – enkle sager:

Parterne er enige, der skal ikke træffes afgørelse.

Familieretshusets opgave er at modtage godkende, registrere eller notere aftalen.

§ 6 – mindre enkle sager:

Parterne er ikke enige, der skal træffes afgørelse.

Familieretshuset sagsoplyser.

Familieretten træffer afgørelse, hvis sagen handler om:

- Forældremyndighed.
- Bopæl.
- Samvær, hvor afgørelsen vil være indgribende for barnet.

Familieretshuset træffer afgørelse i øvrige sager om samvær.

§ 7 – de komplekse sager:

Parterne er ikke enige, der skal træffes afgørelse.

Familieretshuset sagsoplyser.

Familieretten træffer afgørelse.

²⁷ Forældreansvarsloven § 31.

²⁸ Se nærmere herom i afsnittet "Visitation af sager".

2.3. Hvad er samarbejdsschikane?

Når et forældrepar går fra hinanden eller ikke bor sammen, skelner man mellem bopælsforælder og samværsforælder. Bopælsforælderen er den forælder, som barnet bor hos og har folkeregisteradresse hos. Hvis barnet har delt bopæl,²⁹ er begge forældre bopælsforældre.³⁰ Samværsforælderen er den forælder, som barnet ikke bor hos. Det er bopælsforælderen, som kan træffe afgørelse om overordnede forhold i barnets daglige liv, som f.eks. valg af daginstitution, barnets daglige velbefindende og flytning indenlands.³¹

Tabel 1: Forskelle i beslutningskompetence³²

(Fælles) Forældremyndighed	Bopælsforælderen	Samværsforælderen
Værgemål	Direkte daglig omsorg	Afgørelser, der relaterer sig til samvær – direkte omsorg
Væsentlig medicinsk behandling og væsentlige indgreb	Daginstitution	Fritidsaktiviteter
Skolevalg, videreuddannelse	Fritidsaktiviteter	
Skolefritidsordning	Flytning indenlands	
Risikobetonet fritidsaktivitet	Skolepsykolog	
Flytning udenlands, herunder flytning til Grønland og Færøerne	Børnesagkyndig rådgivning	
Navnevalg		
Religiøse forhold		
Pas		

Selvom forældrene med fælles forældremyndighed som udgangspunkt begge har ansvar for at drage omsorg for barnet,³³ kan forældre i praksis have meget svært ved at samarbejde om barnet. Samarbejdsvanskeligheder kan skyldes forskellige ting, men hvis en forælder på chikanerende vis forsøger at afholde den anden forælder fra at have kontakt med barnet, kaldes det samarbejds- eller samværschikane. I det følgende vil det blive gennemgået, hvordan dette fænomen er blevet beskrevet i forældreansvarsloven og retspraksis for at få et klarere indtryk af begrebet i juridisk forstand.

Forældreansvarsloven trådte i kraft i 2007 og behandler spørgsmål om bl.a. forældremyndighed, barnets bopæl, samvær og anden kontakt. Loven bygger på betænkning nr. 1475 fra 2006 afgivet af Udvalget om Forældremyndighed og Samvær, som bl.a. fik til opgave at overveje, om der var behov

²⁹ Jf. forældreansvarslovens § 18 a,

³⁰ *Ønsker I at dele barnets bopæl?.* (2023). <https://familieretshuset.dk/foraldreansvar/foraldreansvar/barnets-bopael/%C3%B8nsker-i-at-dele-barnets-bopael-aendring>.

³¹ Forældreansvarslovens § 3, stk. 1, 2. pkt.

³² Vejledning om forældremyndighed, barnets bopæl og samvær (VEJ nr. 10064 af 20. december 2020).

³³ Forældreansvarsloven § 2 og § 3, stk. 1, 1. pkt.

for ændring af reglerne om samværschikane.³⁴ Udvalget kom dog ikke nærmere ind på en definition af begrebet.

I lovforslaget til forældreansvarsloven, der fulgte efter betænkningen, fremgår, at "... det er nødvendigt at rette stor opmærksomhed mod de sager, hvor en forælder uden påviselig grund søger at hindre samværet mellem barnet og samværsforælderen. Der skal derfor hurtigt gribes ind over for samværschikane."³⁵ Det fremgår også, at "Det bør således efter ministeriets opfattelse være det helt klare udgangspunkt, at der i chikanetilfælde fastsættes erstatningssamvær, selv om der er tale om enkeltstående aflysninger. Dette kan f.eks. være tilfældet, hvor bopælsforælderen holder barnet hjemme uden begrundelse, eller hvor bopælsforælderen uden held har forsøgt at bytte samværsweekend, og herefter – trods manglende accept fra samværsforælderen – holder barnet hjemme på samværsdagen."³⁶

Af Retsudvalget betænkning af 26. april 2007 over lovforslaget fremgår, at udvalget drøftede, om begrebet "samarbejdschikane" skulle anvendes i stedet for "samværschikane" for at tydeliggøre, at chikane kan gå begge veje, og at manglende samarbejde kan bero på både samværs- og bopælsforældres forhold. Udvalget kom dog frem til, at myndighederne i stedet ved udarbejdelse af bl.a. nye vejledninger skulle formulere en definition, hvoraf det fremgik, at begge begreber var dækkende for lovforslaget.³⁷

I 2015 blev den såkaldte chikanepakke gennemført.³⁸ Loven indebar ændringer af forældreansvarsloven og havde til formål at fremme begge forældres medvirken til, at barnet har kontakt til begge sine forældre. Selvom lovens undertitel indeholder ordet "samarbejdschikane", fremgår det hverken af lovteksten eller forarbejderne, hvordan dette skal forstås. Begrebet defineres heller ikke i den politiske aftale, der lå til grund for loven. Det fremgår dog af aftalen, at initiativerne er rettet mod "... de forældre, der bevidst handler ud fra et ønske om at holde barnet væk fra den anden forælder..."³⁹

Vejledning om forældremyndighed, barnets bopæl og samvær indeholder et punkt, der behandler begrebet samarbejdschikane.⁴⁰ Det fremgår, at samarbejdschikane kan udøves af begge forældre, og et manglende samarbejde således kan bero på både bopælsforælderen og samværsforælderen. Ifølge vejledningen kan samarbejdschikane fra bopælsforælders side f.eks. komme til udtryk i form af samværschikane, hvor en anden forælders forhindres i at have kontakt med barnet uden påviselig grund. Samværsforælderen kan ifølge vejledningen f.eks. udøve samarbejdschikane ved vedvarende og uden rimelig grund at rette henvendelse til Familieretshuset, kommunen eller andre myndigheder

³⁴ Udvalget om Forældremyndighed og Samvær. (1475/2006). *Betænkning om barnets perspektiv*, side 15.

³⁵ L 133 forslag til forældreansvarslov (2006-07), almindelige bemærkninger, pkt. 4.10.3.

³⁶ L 133 forslag til forældreansvarslov (2006-07), almindelige bemærkninger, pkt. 4.9.2.

³⁷ Retsudvalget. (2007). Betænkning over forslag til forældreansvarsloven.

³⁸ Lov nr. 270 af 25. marts 2015 om ændring af forældreansvarsloven og retsplejeloven (Imødegåelse af samarbejdschikane m.v.).

³⁹ L 103 forslag til lov om ændring af forældreansvarsloven og retsplejeloven (2014-15 (1. samling)), de almindelige bemærkninger, pkt. 2.

⁴⁰ Vejledning om forældremyndighed, barnets bopæl og samvær (VEJ nr. 10064 af 20. december 2020), pkt. 2.2.

med anmodninger eller anmeldelser mod den anden forælder, eller gennem uberettiget tilbageholdelse af barnet efter endt samvær.

Begrebet samarbejdschikane/samværschikane kendes også fra retspraksis. Et eksempel herpå er Højesterets dom af 8. september 2020.⁴¹ hvor faderen fik den fulde forældremyndighed. Højesteret lagde bl.a. vægt på, at moderen gennem en længere periode havde udøvet grov samværschikane. Højesteret kom ikke nærmere ind på, hvad der gjorde, at der var tale om grov samværschikane, men byretten lagde til grund, at " ... der under hele forløbet har været påfaldende mange samvær, som ikke er blevet gennemført. [Moderens] oplysninger om, at drengen ikke vil se sin far, stemmer ikke med forløbet af de gennemførte samvær. Omfanget og karakteren af afbrydelserne og aflysningerne af samværet indikerer, at dette i det væsentlige beror på [moderens] forhold, og at der er tale om grov samværschikane."

2.4. Hvad kan de juridiske konsekvenserne af samarbejdschikane være?

Hvis forældrene ikke selv kan blive enige, regulerer forældreansvarsloven som nævnt ovenfor spørgsmålene om forældremyndighed, barnets bopæl og samvær. I det følgende gives en beskrivelse af, hvilken betydning samarbejdschikane tillægges, når myndighederne skal træffe afgørelse i disse sager. Afsnittet viser dermed, hvilke konsekvenser samarbejdschikane har, når der træffes afgørelse i de tilfælde, hvor myndighederne er opmærksomme på, at der er tale om samarbejdschikane.

Ved enhver afgørelse efter forældreansvarsloven skal hensynet til barnets bedste og barnets ret til trivsel og beskyttelse komme i første række.⁴² Familieretshuset og familieretten skal desuden have fokus på, at afgørelser skal medvirke til at sikre barnets trivsel og beskytte barnet mod vold eller anden behandling, der udsætter barnet for skade eller fare, herunder at være vidne til vold.⁴³

Fastsættelse af samvær kan afslås, og en aftale eller afgørelse om samvær kan ændres eller ophæves.⁴⁴ I tilfælde af vedvarende chikane skal det ud fra barnets perspektiv vurderes, om samværet skal fortsætte, eller om samværet skal ophæves, fordi konflikten mellem forældrene påvirker barnet for meget. Det må fra sag til sag vurderes, hvad der er bedst for barnet. Dette afspejles også i forældreansvarsvejledningen, hvor det fremgår, at afslag på samvær kan ske, hvis samværet er eller vil blive meget konfliktfyldt på grund af forældrenes indbyrdes forhold. Ifølge to svar til Folketinget⁴⁵ traf Familieretshuset i 2021 209 afgørelser om suspension/ophævelse af samvær, men det fremgår ikke, om der forelå samarbejdschikane i nogle af sagerne. Efter vejledningen har det ikke betydning for vurderingen af samværs spørgsmål, hvem, der er skyld i konflikten. Det afgørende er, hvordan konflikten påvirker barnet.⁴⁶

⁴¹ U.2020.3854.

⁴² Forældreansvarsloven § 1 og § 4.

⁴³ Forældreansvarslovens § 4, 2. pkt.

⁴⁴ Forældreansvarslovens § 21, stk. 3.

⁴⁵ Social- og Ældreudvalget (SOU) Alm. del. (2021). *Besvarelse af spørgsmål nr. 45*; Social- og Ældreudvalget (SOU) Alm. del. (2022). *Besvarelse af spørgsmål nr. 250*.

⁴⁶ Vejledning om forældremyndighed, barnets bopæl og samvær (VEJ nr. 10064 af 20. december 2020), pkt. 5.7.

TFA2012.303: Faders samvær med søn blev standset på grund af moderens massive og vedholdende modstand

I sin afgørelse af 7. februar 2012 ophævede Ankestyrelsen samværet mellem en far og hans søn. Styrelsen lagde vægt på, at barnet grundet særlige behov og vanskeligheder samt generelt dårlig trivsel havde brug for støtte og opbakning til samværet, hvis samværet skulle gennemføres på en hensigtsmæssig måde. Da moderen massivt og vedholdende havde gjort modstand mod samværet, og da dette kunne have negativ indflydelse på barnet, fandt styrelsen, at det var nødvendigt, at barnet ikke havde samvær med faderen. Ankestyrelsen tilkendegav, at der ikke var forhold omkring faderen, der kunne begrunde, at der ikke skulle være samvær.

Der findes dog også eksempler på, at der ved vurderingen af spørgsmålet om samvær lægges vægt på, hvem der har udvist modstand mod et samarbejde.

TFA2022.57: Fader fik samvær med datter trods moderens modstand mod samværet

I Østre Landsrets dom af 28. oktober 2021 slog landsretten fast, at datteren skulle have samvær med sin far trods manglende samarbejde fra moderens side. I samværsrapporten fra forudgående overvågede samvær fremgik bl.a., at samværsforløbet havde båret præg af ustabilitet grundet aflysninger, skiftende tryghedspersoner og et kompliceret samarbejde med moderen. Retten anførte imidlertid, at moderen ikke ved sin modstand mod samværet burde kunne udvirke et andet resultat i sagen.

Hvis forældrene ikke er enige om, hvem der skal have forældremyndigheden, kan der træffes afgørelse om spørgsmålet.⁴⁷ Er forældrenes uenighed og konflikt i forhold til forskellige forhold vedrørende barnet eller samarbejdet herom så voldsom, at problemerne ikke kan løses, og barnet lider under det, må den fælles forældremyndighed ophæves, og forældremyndigheden må tillægges en af forældrene alene. Hvis konflikten skyldes, at den ene forælder uden påviselig grund har forsøgt at hindre den anden forælder i at have kontakt med barnet, skal der ifølge forarbejderne anlægges et fremtidsorienteret perspektiv ved vurderingen af, hvad der er bedst for barnet. Det må således tillægges stor vægt, hvem af forældrene, der har bedst evne til at samarbejde og dermed på længere sigt kan sikre barnets samvær med den anden forælder.⁴⁸

En chikanerende forælder risikerer altså – afhængig af hvad der vurderes at være til barnets bedste – at miste forældremyndigheden.

⁴⁷ Se afsnittet "Forældremyndighed og bopæl".

⁴⁸ L 133 forslag til forældreansvarslov (2006-07), de specielle bemærkninger til § 11.

U.2020.3854H: Faderen fik forældremyndighed, da moderen havde udøvet samarbejdsskikane

I Højesterets dom af 8. september 2020 fandt Højesteret, at moderen gennem en længere periode havde udøvet grov samarbejdsskikane, og gav faderen den fulde forældremyndighed. Højesteret kom ikke nærmere ind på, hvad der gjorde, at der var tale om grov samarbejdsskikane, men byretten lagde til grund, at " ... der under hele forløbet har været påfaldende mange samarbejd, som ikke er blevet gennemført. [Moderens] oplysninger om, at drengen ikke vil se sin far, stemmer ikke med forløbet af de gennemførte samarbejd. Omfanget og karakteren af afbrydelserne og aflysningerne af samarbejdet indikerer, at dette i det væsentlige beror på [moderens] forhold, og at der er tale om grov samarbejdsskikane." I forhold til begrundelsen for, at faderen skulle have den fulde forældremyndighed, fremgår det bl.a. af dommen, at "[Faderen] må på det foreliggende grundlag antages at være den af forældrene, som har den klart bedste evne til at få fremtidige samarbejdsordninger til at fungere, således at [barnet] vil kunne have god kontakt med begge sine forældre."

At den chikanerende forælder ikke nødvendigvis mister forældremyndigheden, viser dog en case, som en forælder har delt med Justitia:

Moder forhalede forældreansvarssag med beskyldninger om vold og overgreb, og fader fik hverken bopæl eller samarbejd med fællesbarn

En fader søgte om bopæl og fuld forældremyndighed i forbindelse med et samlivsophør. Faderen oplevede, at moderen på chikanøs vis forsøgte at holde ham fra deres fællesbarn. Moderen kom med mange beskyldninger mod faderen om bl.a. alkoholmisbrug og overgreb mod barnet. Faderen oplevede, at Familieretshuset lyttede til ham og anerkendte, at han forsøgte at samarbejde med moderen, men faderen oplevede alligevel, at det lykkedes moderen at forhale behandlingen af sagen med beskyldningerne. Inden familieretten kunne træffe afgørelse i sagen, anmeldte moderen faderen for vold og overgreb mod deres fællesbarn. Faderen blev frifundet, men forældreansvarssagen havde været sat i bero under straffesagen. Efter forældreansvarssagens afslutning har faderen fortsat ikke samarbejd eller bopæl, men forældrene har delt forældremyndighed. Faderen er overbevist om, at hvis forældreansvarssagen var blevet afgjort tidligere, havde han fået bopæl. Han oplever ikke, at moderens adfærd har haft konsekvenser for hende. Faderen giver udtryk for, at sagen har haft alvorlige konsekvenser for barnets ve og vel, og at han er meget bekymret for barnet.

Er forældre, som har fælles forældremyndighed, ikke enige om, hvor barnet skal have bopæl, kan der træffes afgørelse.⁴⁹ Det kan i den forbindelse have betydning, hvem der bedst vil kunne sikre et samarbejde om barnet.

U.2017.1369V: Fader, der havde været udsat for vedholdende og grov samværschikane, blev bopælsforælder, fordi han kunne sikre barnet kontakt med begge forældre

Af Vestre Landsrets dom af 9. januar 2017 fremgik, at faderen ønskede, at barnet skulle have bopæl hos ham. Landsretten traf afgørelse i overensstemmelse med dette ønske og henviste bl.a. til, at moderen havde udøvet samværschikane, der havde været vedholdende og grov, og som havde resulteret i, at samvær mellem faderen og barnet flere gange havde krævet involvering af fogeden. Faderen måtte ifølge retten anses for egnet til at tage vare på barnet og til at sikre, at barnet fik den tætte og regelmæssige kontakt med begge forældre, som barnet havde krav på.

⁴⁹ Se afsnittet "Forældremyndighed og bopæl".

3. Visitation af sager

3.1. Reglerne om visitation af sager

3.1.1. Familieretshuset visiterer en sag til en af de tre sagskategorier

Alle familieretlige sager starter i Familieretshuset, der visiterer sagen til behandling i en af tre sagskategorier.⁵⁰ Visitationen har betydning for, om det er Familieretshuset eller familieretten, der skal træffe afgørelse i sagen, ligesom der er forskel på, hvordan en sag tilrettelægges alt efter, hvilket sagsbehandlingsspor sagen visiteres til.

Inden Familieretshuset begynder behandlingen af en sag, visiteres sagen på baggrund af en screening. Ansøgninger om samvær, forældremyndighed og barnets bopæl skal indgives ved brug af Familieretshusets digitale selvbetjeningsløsning.⁵¹ Når forælderen indgiver ansøgningen, skal forælderen afgive en række forskellige oplysninger om sagen og om familiens forhold, som bruges i forbindelse med screeningen.

Ved screeningen foretages for det første en objektiv identifikation af sager, der efter familieretshusloven⁵² skal visiteres til et bestemt sagsbehandlingsspor, og sager der ikke vedrører familieretlig spørgsmål. Herudover identificeres forældreansvarssager med risikofaktorer, så sagerne kan prioriteres, og der kan ske hurtig visitation af sagen til behandling.⁵³ Som beskrevet ovenfor visiteres familieretlige sager overordnet i tre spor: De enkle sager (§ 5-sager), de mindre enkle sager (§ 6-sager) og de komplekse sager (§7-sager). Hvis det senere viser sig, at sagen rettelig hører til i et andet sagsbehandlingsspor, kan Familieretshuset ændre visitationen af sagen.⁵⁴

Beslutningen om, hvilket sagsbehandlingsspor sagen skal køre i, er procesledende, dvs. en beslutning, der træffes som led i selve forberedelsen af sagen og tilrettelæggelsen af sagens behandling. Det betyder bl.a., at parterne ikke har mulighed for at klage over beslutningen, og at parterne ikke skal partshøres, inden visitationen foretages.⁵⁵ Det fremgår af vejledningen om Familieretshuset, at Familieretshuset hurtigst muligt efter visitationen skal orientere ansøgeren om, i hvilket af de tre sagsbehandlingsspor sagen vil blive behandlet, og hvordan sager generelt behandles i det pågældende spor. Modparten skal have samme oplysninger første gang efter visitationen, hvor Familieretshuset er i kontakt med denne.⁵⁶

⁵⁰ Familieretshusloven § 4, stk. 1.

⁵¹ Forældreansvarsloven § 31, 1. pkt.

⁵² Familieretshusloven § 5, stk. 2, og § 6, stk. 2.

⁵³ *Vejledning om Familieretshuset* (VEJ nr. 9404 af 26. juni 2020), pkt. 3.2.

⁵⁴ Familieretshuslovens § 4, stk. 2.

⁵⁵ *L 90 forslag til lov om Familieretshuset* (2018-19 (1. samling)), de specielle bemærkninger til § 4.

⁵⁶ *Vejledning om Familieretshuset* (VEJ nr. 9404 af 26. juni 2020), pkt. 3.3.1.

De enkle sager - § 5-sager

En sag visiteres som udgangspunkt som en enkel sag efter § 5 i familieretshusloven, når forældrene er enige, men f.eks. har behov for, at Familieretshuset udsteder et dokument om samvær i overensstemmelse med en aftale, forældrene har indgået.⁵⁷

Det følger af forarbejderne, at der ikke kan ske visitation til behandling som en § 5-sag, hvis den indledende screening viser, at der er bekymrende forhold som f.eks. tegn på, at der er eller har været vold mellem parterne eller over for barnet. I sådanne tilfælde skal Familieretshuset visitere en sag efter forældreansvarsloven til behandling som en § 7-sag, så det sikres, at der er reel enighed mellem parterne.⁵⁸ Af vejledning om Familieretshuset fremgår på lignende vis, at en sag skal undersøges nærmere, hvis Familieretshuset f.eks. modtager en anmeldelse af en aftale mellem forældre om forældremyndighed, når forældrene inden for de seneste seks måneder har haft en forældreansvarssag under behandling som en § 7-sag, hvor problemstillingerne drejede sig om vold eller trusler herom i forhold til parterne eller over for barnet. I en sådan situation registrerer Familieretshuset aftalen og kontakter den pågældende part for at sikre, at der er tale om en reel aftale.⁵⁹

Familieretshuset træffer ikke en afgørelse i § 5-sager, men afslutter i stedet sagen ved at modtage en anmeldelse, godkende, registrere eller notere en aftale, udstede en bevilling eller resolution eller give en tilladelse eller godkendelse.⁶⁰ Parterne bliver orienteret om afslutningen af sagen.⁶¹

De mindre enkle sager - § 6-sager

Sager efter forældreansvarsloven behandles som mindre enkle sager efter § 6 i familieretshusloven, når parterne ikke er enige, og der dermed skal træffes afgørelse, men hvor der ikke er så komplekse problemstillinger, at der er behov for den tværfaglige og dybdegående sagsbehandling, der sker i § 7-sagerne. Det fremgår af forarbejderne til bestemmelsen, at der i § 6-sager generelt er en vis forventning om, at parterne i langt de fleste tilfælde med relevant støtte kan finde en løsning på deres uenighed.⁶² Parterne kan i sagerne have et højt konfliktniveau uden at betvivle hinandens forældreevne.⁶³ Herudover skal en række sagstyper behandles som § 6-sager.⁶⁴ Det gælder f.eks. sager om midlertidigt kontaktbevarende samvær.⁶⁵

Det følger af § 26, 1. pkt., i familieretshusloven, at Familieretshuset foretager oplysning af en § 6-sag og tilbyder parterne rådgivning og konflikthåndtering. I § 6-sagerne mødes forældrene således

⁵⁷ L 90 forslag til lov om Familieretshuset (2018-19 (1. samling)), de specielle bemærkninger til § 5.

⁵⁸ L 90 forslag til lov om Familieretshuset (2018-19 (1. samling)), de specielle bemærkninger til § 5.

⁵⁹ Vejledning om Familieretshuset (VEJ nr. 9404 af 26. juni 2020), pkt. 4.

⁶⁰ Familieretshusloven § 25.

⁶¹ Vejledning om Familieretshuset (VEJ nr. 9404 af 26. juni 2020), pkt. 4.1.

⁶² L 90 forslag til lov om Familieretshuset (2018-19 (1. samling)), de specielle bemærkninger til § 6.

⁶³ L 90 forslag til lov om Familieretshuset (2018-19 (1. samling)), de almindelige bemærkninger pkt. 3.3.1.3.

⁶⁴ Familieretshusloven § 6, stk. 2,

⁶⁵ Se herom i afsnittet "Midlertidige afgørelser om kontaktbevarende samvær".

med en konflikthåndterende tilgang, hvor de støttes via konflikthåndtering og rådgivning med henblik på at opnå enighed. Fokus er dermed på at forlige forældrene til barnets bedste.⁶⁶

Hvis parterne ikke kan opnå enighed, afhænger det af sagens karakter, om det er Familieretshuset eller familieretten, der skal træffe afgørelse. Ifølge familieretshusloven § 27, stk. 1, skal Familieretshuset indbringe sagen for familieretten til afgørelse, når sagen er oplyst, og der skal træffes afgørelse om forældremyndighed og bopæl samt i sager om samvær, hvis afgørelsen vil være indgribende for barnet. I andre sager om samvær er det Familieretshuset, der træffer afgørelse, når sagen er oplyst, jf. § 26 i familieretshusloven.

Det er Familieretshuset, der vurderer, om en afgørelse i en sag om samvær vil være indgribende for barnet, og dermed om sagen skal indbringes for familieretten. Afgørende for vurderingen er, om der er tale om større ændringer. I forarbejderne nævnes således, at en ændring fra samvær nogle timer en gang hver fjortende dag til samvær hver anden weekend, eller hvor en 7-7-ordning ønskes ændret til en 9-5-ordning, som udgangspunkt vil være forholdsmæssigt stor og dermed indgribende for barnet. Det nævnes også, at karakteren af forældrenes konflikt vil kunne have betydning for den samlede afvejning.⁶⁷

De komplekse sager - § 7-sager

Sager efter forældreansvarsloven behandles som komplekse sager efter § 7 i familieretshusloven, når forældrene ikke er enige, og familiens massive og komplekse problemer nødvendiggør en særlig indsats. Det fremgår af forarbejderne til bestemmelsen, at de komplekse sager ofte indeholder spørgsmål om utilstrækkelig omsorg for barnet, vold, herunder psykisk vold, mellem parterne eller over for barnet, chikane, misbrugsproblemer eller psykisk sygdom. § 7-sager vil således ofte rumme sociale problemstillinger. En sag efter forældreansvarsloven kan også være kompleks på baggrund af intensiteten af forældrenes konflikt, som bl.a. kan give sig udslag i forældrenes manglende kontakt med hinanden, samværsforælders manglende kontakt med barnet og lav grad af anerkendelse af den anden forælders evne eller vilje til at tage vare på barnet.⁶⁸ Det fremgår dog af vejledningen om familieretshuset, at et højt konfliktniveau ikke i sig selv betyder, at sagen er kompleks, og at der skal være andre forhold til stede end blot et højt konfliktniveau – som f.eks. at forældrene betvivler hinandens omsorgsevne, eller at familien er påvirket af andre risikofaktorer.⁶⁹

Behandlingen af § 7-sagerne sker med en tværfaglig tilgang. Familieretshuset foretager oplysningen af sagen og skal ved sin tilrettelæggelse heraf og arbejdet med familien tænke tværfagligt, helhedsorienteret og inddrage alle de nødvendige faglige kompetencer. Det tværfaglige team, der

⁶⁶ Vejledning om forældremyndighed, barnets bopæl og samvær (VEJ nr. 10064 af 20. december 2020), pkt. 2.7.1.

⁶⁷ L 90 forslag til lov om Familieretshuset (2018-19 (1. samling)), de specielle bemærkninger til § 27.

⁶⁸ L 90 forslag til lov om Familieretshuset (2018-19 (1. samling)), de specielle bemærkninger til § 7.

⁶⁹ Vejledning om Familieretshuset (VEJ nr. 9404 af 26. juni 2020), pkt. 6.1.

behandler sagen, skal som minimum bestå af en børne- og familiefaglig medarbejder og en jurist.⁷⁰ I § 7-sagerne skal Familieretshuset desuden rette henvendelse til den kommune, der er forpligtet til at yde hjælp til barnet, med henblik på at afdække om et samarbejde er nødvendigt for, at Familieretshuset kan oplyse sagen tilstrækkeligt, jf. § 29 i familieretshusloven.⁷¹ Kontakten skal ske hurtigst muligt og så vidt muligt inden fem hverdage efter visitationen, jf. § 14, stk. 1, nr. 5, i familieretshusloven. Efter § 30 kan Familieretshuset under behandlingen af en § 7-sag udveksle oplysninger med en række forskellige myndigheder om rent private forhold vedrørende barnets og parternes personlige og familiemæssige forhold, hvis dette er nødvendigt for afdækningen af, hvad der er bedst for barnet.

Familieretshuset skal i § 7-sager udarbejde en plan for behandlingen af sagen, der skal sendes til parterne hurtigst muligt og så vidt muligt inden 7 hverdage, jf. § 14, stk. 1, nr. 4, 1. pkt., i familieretshusloven. Planen skal indeholde oplysninger om de overordnede sagsskridt, som Familieretshuset forventer at gennemføre, ligesom det skal fremgå, hvornår de enkelte sagsbehandlingskridt forventes foretaget. Familieretshuset skal dog løbende vurdere, om den udarbejdede plan fortsat skitserer det bedst mulige forløb og skal revidere planen, hvis det ikke er tilfældet. Hvis planen ændres, skal Familieretshuset sende en ny plan til forældrene, jf. § 14, stk. 1, nr. 4, 2. pkt.⁷²

Familieretshusets opgave i § 7-sagerne er dermed at foretage oplysning af sagen, men også at tilbyde parterne rådgivning og konflikthåndtering. Familieretshuset skal, når sagen er oplyst, og hvis forældrene ikke har fundet en løsning selv, indbringe sagen for familieretten, der så træffer afgørelse, jf. familieretshusloven § 32. Familieretshuset kan under behandlingen af sagen træffe midlertidige afgørelser.⁷³

3.1.2. Visitationen har stor betydning for processen

Det er forvaltningslovens regler, som gælder for sagsbehandlingen i Familieretshuset, mens det er retsplejelovens regler, som gælder for sagsbehandlingen i familieretten. Det har derfor stor praktisk betydning, om en sag skal afgøres efter familieretshusloven § 6 og dermed af Familieretshuset (medmindre der er tale om en afgørelse om forældremyndighed og bopæl eller en afgørelse om samvær, som vil være indgribende for barnet), eller efter § 7 i familieretshusloven og dermed af familieretten.

En anden forskel er, at klage over afgørelser, som er truffet af Familieretshuset, skal ske til familieretten, mens klage over familierettens afgørelser som første instans⁷⁴ skal ske til landsretten. Familieretterne behandler langt de fleste klager over Familieretshusets afgørelser efter reglerne om den forenkede familiesagsproces i retsplejeloven §§ 451-452. Det betyder, at klagesagerne som udgangspunkt behandles alene på grundlag af de oplysninger, som familieretten modtager fra Familierets-

⁷⁰ Vejledning om forældremyndighed, barnets bopæl og samvær (VEJ nr. 10064 af 20. december 2020), pkt. 2.8.1.

⁷¹ Se også *L 90 forslag til lov om Familieretshuset* (2018-19 (1. samling)), de almindelige bemærkninger, pkt. 3.3.7.3.

⁷² *Vejledning om Familieretshuset* (VEJ nr. 9404 af 26. juni 2020), pkt. 6.2.

⁷³ Se mere herom i afsnittet "Midlertidige afgørelser om kontaktbevarende samvær".

⁷⁴ Det vil sige, når der ikke tidligere er truffet afgørelse om det samme spørgsmål af Familieretshuset.

huset, og det sker skriftligt uden afholdelse af retsmøde. Desuden betyder det, at parterne kun undtagelsesvist kan få fri proces (gratis advokatbistand) i sagen, og at familierettens afgørelse kun kan indbringes for landsretten med tilladelse fra Procesbevillingsnævnet.

Fokus i de to sagskategorier er også forskellig. I § 6-sagerne arbejdes der med en konflikthåndterende tilgang, hvor der er fokus på at forlige forældrene til barnets bedste, mens der i § 7-sagerne arbejdes tværfagligt med henblik på at bibringe forældrene en forståelse for barnets situation, og hvordan barnet påvirkes af forældrenes konflikt.⁷⁵

Herudover følger det af familieretshusloven § 28, stk. 3, at Familieretshuset i § 7-sagerne som udgangspunkt skal sørge for, at der gennemføres en børnesagkyndige undersøgelse, medmindre det ikke er nødvendigt for afgørelsen af sagen. En lignende bestemmelse findes ikke for § 6-sagerne.⁷⁶

3.2. Vurdering af reglerne om visitation af sager

I forældreansvarssagerne kan der være mange følelser involveret, og det kan få nogle forældre til at udfylde skemaet på en måde, der ikke nødvendigvis er retvisende. Det kan skyldes, at forældrene er i deres "følelsers vold", når de udfylder skemaet, men skemaet kan ifølge en interviewperson også bruges taktisk, da udfyldelsen af skemaet er med til indledningsvist at bestemme, hvordan sagen skal behandles. Betænkeligheden ved skemaet kommer frem i Justitias interviews, og der peges også på, at skemaet kan have en konfliktoptrappende virkning:

Ansøgningskemaet kan bruges strategisk

"Hele problematikken ligger i ansøgningskemaet. Men det er jo så ... Og jeg forstår godt, at der er en god mening bag tankegangen omkring det ansøgningskema. Problemet er bare, at jeg oplever i praksis, at man enten bruger det strategisk for at konfliktoptrappe, eller nogen gør det ikke engang strategisk. Nogen er jo bare så pligtopfyldende, så når der står: 'Har du nogensinde følt dig utryg ved den anden?', så sidder man og tænker: 'Der var jo nok dengang, hvor han hævede stemmen lidt. Ja, der følte jeg mig jo egentlig utryg, jeg må hellere skrive det, for det er jo det, de spørger om.' Det er ikke engang bevidst, at de tænker, at det vil få så stor en konsekvens, som det får. Men jeg synes, at ansøgningskemaet har en for voldsom konsekvens for det løbende sagsforløb, der kommer bagefter. Så allerede der går den galt.

Hvis du er mor og har et barn, og du ikke ønsker, at far skal se det her barn, så kan du meget nemt sætte kryds ved alt det her psykisk vold. Altså den er jo så fluffy, som den kan være. 'Ja, jeg har oplevet psykisk vold fra den her forældre. Ja, jeg er bange for den her forældre. Jeg tør ikke sidde i samme lokale som den her forældre.' Og de svar allerede der gør, at Familieretshuset er tilbageholdende med at give faderen samvær."

Advokat 4 med indsigt i forældreansvarssager

⁷⁵ Christensen Krone, S. (2020). *Forældreansvarloven med kommentarer*, side 630.

⁷⁶ Se nærmere om de børnesagkyndige undersøgelser i afsnittet "Børnesagkyndige undersøgelser".

Ansøgningskemaet kan skabe et højt konfliktniveau

”Begge forældre havde selvfølgelig læst ansøgningskemaet, fordi det blev de selvfølgelig partshørt over. Og så oplevede jeg, at den forælder kom ind til mødet fra start med en mission om ligesom at skulle modbevise de oplysninger, der stod i det her skema. Og hvis det var et møde med begge forældre, så synes jeg også fra start, at det gav en stemning af højt konfliktniveau. Og ja, som sagt, at den ene forælder gik meget op i at sidde og forklare, at: ’Det her er ikke sandt, det her er ikke sådan, det er foregået. Jeg kan slet ikke genkende det, du skriver her og her, og du gør det kun for at konflikte den her sag’.”

Tidligere juridisk sagsbehandler 2 i Familieretshuset

Ansøgningskemaet kan være konfliktoptrappende

”Skemaet kan være meget konfliktoptrappende. Den ene forælder sidder og skal udfylde en masse sider, hvor der bare skal sættes et kryds. Det er ikke muligt at gemme et udkast. Og så får den bare hele armen. Den anden forælder ser oplysninger, og det kaster benzin på bålet.”

Advokat 1 med indsigt i forældreansvarssager

I forbindelse med høringen over lovforslaget til loven om Familieretshuset pegede Danske Advokater og Danske Familieadvokater på, at visitationen har betydning for den videre behandling af sagen og fandt det betænkeligt, at visitationen alene sker med afsæt i et skema, som parterne hver især udfylder. Visitationen og den efterfølgende sagsbehandling kommer dermed til at afhænge af parternes forudsætninger for at forstå og udfylde skemaet.⁷⁷

Når en forælder skal udfylde ansøgningskemaet, skal forælderen bl.a. svare på, om der har været psykisk og fysisk vold mellem forældrene. Det har samme betydning for visitationen af sagen, om forælderen svarer ja til spørgsmålet om fysisk eller psykisk vold (eller begge dele).. I det følgende er fokus dog på spørgsmålet om psykisk vold, da Justitias interviews med praktikere viser, at netop spørgsmålet om psykisk vold rejser en særskilt problemstilling.

Et af spørgsmålene om psykisk vold i skemaet, som forælderen skal besvare, lyder således: ”Har der været psykisk vold mellem jer som forældre?”. Flere af de interviewede giver udtryk for, at der ikke blandt forældrene er en klar opfattelse af, hvad psykisk vold er. Tal fra Familieretshuset viser, at Familieretshuset i 2022 modtog i alt 5.588 ansøgninger i sager om forældremyndighed, barnets bopæl

⁷⁷ Danske Familieretsadvokater og Danske Advokater. (2018). Høring over udkast til forslag til lov om Familieretshuset og udkast til forslag til lov om ændring af forældreansvarsloven, lov om ægteskabs indgåelse og opløsning og forskellige andre love (Ændringer som følge af lov om Familieretshuset og skærpet fokus på beskyttelse af barnet i sager efter forældreansvarsloven.).

eller samvær, hvor der var svaret ja til spørgsmålet om psykisk vold.⁷⁸ Det svarer til, at der blev svaret ja til spørgsmålet om psykisk vold i 32,6 % af ansøgningerne i 2022.⁷⁹

Hvis den ene forælder svarer ja til spørgsmålet, vil det betyde, at sagen som udgangspunkt vil blive visiteret som en § 7-sag, og at der er mulighed for at holde særskilte møder mellem forældrene.⁸⁰ Det er dog ikke sikkert, at alle forældre er klar over, hvad psykisk vold er. Når en forælder bliver bedt om at svare på spørgsmålet om psykisk vold, afhænger svaret af forælderen egen opfattelse af, hvad psykisk vold er. Man kan dermed både risikere en forælder, der krydser af, selvom den pågældende ikke har været udsat for psykisk vold, men også en forælder, der ikke krydser af, fordi den pågældende ikke ved, hvad psykisk vold er eller kan indebære i forhold til Familieretshusets sagsbehandling.

Forældre forstår ikke altid, hvad psykisk vold er

”Det oplevede jeg ikke, at de har (forståelse af, hvad psykisk vold er (red.)), sådan helt som vi i juridisk kontekst vil mene er psykisk vold. Og det er jo også forståeligt. De kommer jo fra nogle forhold, der ikke er endt godt, siden de sidder, hvor de sidder. Men mange af de sager, jeg har siddet med, vil jeg ikke mene, at det var psykisk vold på den måde, men mere bare et konfliktfyldt forhold, som der kan være i mange situationer, men de oplever det jo selvfølgelig meget intenst.”

Tidligere juridisk sagsbehandler 1 i Familieretshuset

Ph.d. Caroline Adolphsen har i en artikel bl.a. undersøgt, hvordan påstande om vold og andre overgreb behandles i det familieretlige system, og hvilken betydning påstande om vold og andre overgreb får for parterne undervejs i sagsforløbet i forældreansvarsager.⁸¹ I artiklen peger Adolphsen på, at: “[n]år først en sag er visiteret til behandling som en kompleks forældreansvarssag, jf. FHL § 7, og sagsbehandlingen er tilrettelagt ud fra en mistanke, stilles der store krav til modet og den juridiske selsikkerhed hos den sagsbehandler, der på et senere tidspunkt skal afkræfte mistanken og eventuelt omvisitere sagen.” I forhold til omvisitation skriver Adolphsen desuden, at det ikke fremgår, om Familieretshuset er forpligtet til at omvisitere en sag, hvis forudsætningerne herfor er opfyldt, men Adolphsen antager, at det er tilfældet grundet visitationens betydning for behandlingen af sagen og parternes efterfølgende retsstilling.

⁷⁸ Aktindsigt modtaget fra Familieretshuset den 27. februar 2023. Det fremgår, at datagrundlaget udelukkende er baseret på ansøgninger modtaget gennem den digitale selvbetjeningsløsning, hvorfor ansøgninger sendt via e-mail, e-post eller fysisk post og ansøgninger modtaget under møde i Familieretshuset ikke indgår i opgørelsen.

⁷⁹ Af en aktindsigt modtaget fra Familieretshuset den 22. marts 2023 fremgår, at Familieretshuset modtog 17.121 ansøgninger i sager om forældremyndighed, barnets bopæl og samvær. Det fremgår også, at datagrundlaget udelukkende er baseret på ansøgninger modtaget gennem den digitale selvbetjeningsløsning, hvorfor ansøgninger sendt via e-mail, e-post eller fysisk post og ansøgninger modtaget under møde i Familieretshuset ikke indgår i opgørelsen.

⁸⁰ Se nærmere herom i afsnittet ”Afholdelse af særskilte møder ved påstande om voldelig adfærd”.

⁸¹ Adolphsen, C. (2022). Betydningen af påstande om vold i det familieretlige system. U.2022B.93.

Det kan være svært at få omvisiteret en sag

”De er blevet bedre til det (at omvisitere en sag (red.)). De var meget strikse lige der i starten. Men jeg må bare sige, at jeg synes, det opleves sådan, at det kommer an på, hvilken jurist du får. Eller sagsbehandler du får. (...) Og når der så er opdeltede møder, så er det min oplevelse, at det er rigtig svært at få den omvisiteret. Og der er det min erfaring, at det er oftest de lidt ældre, garvede sagsbehandlere, som er mere villige til at omvisitere den end de nye.”

Advokat 4 med indsigt i forældreansvarssager

Ovenstående citat peger altså i retning af, at beslutning om omvisitering af en sag kan afhænge af den enkelte sagsbehandler, og det er uklart, om Familieretshuset ser sig forpligtet til at omvisitere, selvom Adolphsen mener, at dette bør være tilfældet.

3.3. Delkonklusion og anbefalinger

Når en forælder ansøger om forældremyndighed, barnets bopæl eller samvær, er det vigtigt, at forælderen udfylder ansøgningskemaet korrekt og sandfærdigt. Familieretshuset tager udgangspunkt i oplysningerne i skemaet, når Familieretshuset beslutter, hvilken sagskategori sagen skal visiteres til. Bevidst eller ubevidst er den forælder, der udfylder skemaet, dermed med til at sætte rammen for sagens behandling til at starte med. Det betyder, at en forælder kan styre processen hen i en bestemt sagskategori ved at svare ja på for eksempel spørgsmålet om psykisk vold. Omvendt er der også risiko for, at en forælder ikke svarer ja på spørgsmålet, fordi denne ikke er informeret om, hvad psykisk vold er. Begge dele må anses for retssikkerhedsmæssige betænkeligt. Derfor er det vigtigt, at forældrene forstår, hvad psykisk vold er, når de udfylder ansøgningskemaet.

Justitia anbefaler

Anbefalingsboks: Justitia anbefaler, at Familieretshuset skal gøre det tydeligt for forældrene, hvad psykisk vold er, når der spørges til det i ansøgningskemaet. Det kan ske gennem vejledning, f.eks. ved at forælderen i skemaet præsenteres for eksempler på, hvad der menes med psykisk vold. Herudover skal Familieretshuset følge op på, om vejledningen medfører, at forældrene forstår, hvad begrebet psykisk vold dækker over.

Da sagerne behandles forskelligt alt efter, hvilken sagskategori de visiteres til, og da oplysningerne i ansøgningskemaet alene kommer fra den ene part, er det vigtigt, at der sker omvisitering af en sag, hvis det senere viser sig, at sagen er visiteret til den forkerte sagskategori.

Justitia anbefaler

Justitia anbefaler, at Social-, Bolig- og Ældreministeriet skal tage initiativ til at ændre familieretshusloven § 4, stk. 2, således, at Familieretshuset forpligtes til at omvisitere en sag, når forudsætningerne for den oprindelige visitation viser sig ikke at være til stede.

4. Afholdelse af særskilte møder ved påstande om voldelig adfærd

4.1. Reglerne om afholdelse af møder

Familieretshusloven kapitel 3 indeholder en række sagsbehandlingsregler, der finder anvendelse for alle sager, som Familieretshuset behandler. Det gælder også regler om Familieretshuset mulighed for at afholde møde med parterne i en sag. Familieretshuset beslutter, om en part eller parterne skal indkaldes til et møde, eller om sagen skal behandles på skriftligt grundlag.⁸² I størstedelen af § 6-sagerne om forældremyndighed, barnets bopæl og samvær og i § 7-sagerne vil der som det klare udgangspunkt skulle afholdes et møde.⁸³ Familieretshuset indkalder også til møde i sager om samvær, medmindre det er unødvendigt eller uhensigtsmæssigt at afholde et møde.⁸⁴ Parterne har pligt til at deltage i mødet, medmindre helt særlige omstændigheder gør sig gældende.⁸⁵

Ifølge familieretshusloven kan Familieretshuset indkalde parterne til at deltage i et møde sammen.⁸⁶ Det gælder dog ikke, hvis en part eller dennes barn har været udsat for voldelig adfærd fra den anden part, eller der er mistanke herom, medmindre parten er indforstået med, at parterne deltager i mødet sammen. Herudover fremgår det af forældreansvarsloven, at en part ikke har pligt til at deltage i mødet sammen med den anden part, hvis den anden part har udsat parten eller partens barn for voldelig adfærd, eller der er mistanke herom.⁸⁷ Parten har pligt til at deltage i et møde, uanset om der er voldelig adfærd eller ej, men Familieretshuset skal i disse tilfælde afholde særskilte møder, medmindre den voldsudsatte part samtykker i, at mødet afholdes for parterne sammen. "Voldelig adfærd" skal i den forbindelse i overensstemmelse med Istanbul-konventionen forstås som adfærd, der medfører eller som sandsynligvis medfører, fysisk, seksuel, psykisk eller økonomisk overlast eller lidelse for offeret, herunder trusler om sådanne handlinger, tvang eller vilkårlig frihedsberøvelse. Det er ikke et krav, at den voldelige adfærd udgør vold i strafferetlig forstand. Det er heller ikke et krav, at parten kan dokumentere den voldelige adfærd ved f.eks. politi- eller skadestuerapport.⁸⁸ Det blev nemlig af Børne- og Socialministeriet vurderet, at et krav om dokumentation af volden ikke ville være hensigtsmæssigt, da Familieretshuset hverken kan eller skal efterforske påstande om vold og af hensyn til, at enhver tvivl bør komme den potentielt voldsramte part til gode.⁸⁹

Det er tilstrækkeligt, at Familieretshuset har en mistanke om, at parten eller dennes barn har været udsat for voldelig adfærd fra den anden part. Mistanken kan f.eks. være baseret på udtalelser fra en

⁸² Familieretshusloven Ifølge § 10, stk. 1.

⁸³ *Vejledning om Familieretshuset* (VEJ nr. 9404 af 26. juni 2020), pkt. 9.1.

⁸⁴ Forældreansvarsloven § 31 a, stk. 1.

⁸⁵ Forældreansvarsloven § 31 a, stk. 2.

⁸⁶ Familieretshusloven § 10, stk. 2.,

⁸⁷ Forældreansvarsloven § 31 a, stk. 3.,

⁸⁸ L 91 forslag til lov om ændring af forældreansvarsloven, lov om ægteskabs indgåelse og opløsning og forskellige andre love (2018-19 (1. samling)), de specielle bemærkninger til § 31 a, stk. 3.

⁸⁹ L 91 forslag til lov om ændring af forældreansvarsloven, lov om ægteskabs indgåelse og opløsning og forskellige andre love (2018-19 (1. samling)), almindelige bemærkninger pkt. 3.3.2.1.3.

part eller udtalelser, som det involverede barn er fremkommet med under en børnesamtale. Bestemelsen finder anvendelse, selvom der er tvivl om rigtigheden af påstanden om voldelig adfærd. Det er således ikke op til Familieretshuset at foretage en materiel vurdering af påstanden om voldelig adfærd. Endelig er den omstændighed, at Familieretshuset indkalder parterne til et møde hver for sig, ikke ensbetydende med, at Familieretshuset har fundet det godtgjort, at den anden part har udøvet voldelig adfærd.⁹⁰

Af vejledningen om Familieretshuset fremgår, at Familieretshuset i tilfælde, hvor der er tvivl om, hvorvidt der foreligger voldelig adfærd, skal indgå i en dialog med parten og vejlede om fordelene ved, at parterne møder sammen, eventuelt ved brug af digitale hjælpemidler, mulighederne for at parten kan have en bisidder og eventuelt mulighederne for, at mødet kan afholdes ved brug af f.eks. videokonference, så parterne ikke fysisk sidder sammen.⁹¹

4.2. Vurdering af reglerne om afholdelse af særskilte møder

Beslutningen om afholdelse af særskilte møder er af processuel karakter. Med andre ord er det en beslutning, der har betydning for, hvordan sagen behandles i Familieretshuset, men beslutningen har ikke direkte betydning for selve sagens afgørelse. Mødet er derimod en af de måder, hvorpå Familieretshusets kan skaffe oplysninger i sagen.

Spørgsmålet om, hvorvidt der skal afholdes særskilte møder, er ikke nemt. Hensynet til at beskytte en forurettet part mod retraumatisering og sikre den tryghed, der er nødvendig for at vedkommende føler, at hun eller han kan "tale frit", må naturligvis veje tungt. Omvendt begrænser de særskilte møder forældrenes muligheder for umiddelbart at imødegå udtalelser fra den anden og korrigere faktuelle fejl med den virkning, at sagens oplysning forsinkes. Fælles møder har desuden den fordel, at forældrene får mulighed for at tale sammen om sagen på en struktureret måde, hvilket kan være med til at lægge kimen til et fremtidigt samarbejde.

Advokatrådet har tidligere peget på en lignende problemstilling⁹² og en række af interviewpersonerne udtrykker også, at de oplever visse retssikkerhedsmæssige betænkeligheder ved den nuværende ordning.

Det er et problem, når samme sagsbehandlere ikke er med til begge møder

"Og det der sker, når man har opdelt møder, er, at Familieretshuset tilstræber, at det er samme sagsbehandler og børnesagkyndige, der er på begge møder. Det kan de bare ikke altid garantere. Så nogle gange, så er det en sagsbehandler til den ene (forælder (red.)), og en sagsbehandler til den anden (forælder (red.)). Og dermed får de ikke mødt begge forældre. De kan

⁹⁰ L 91 forslag til lov om ændring af forældreansvarsloven, lov om ægteskabs indgåelse og opløsning og forskellige andre love (2018-19 (1. samling)), de specielle bemærkninger til § 31 a, stk. 3.

⁹¹ *Vejledning om Familieretshuset* (VEJ nr. 9404 af 26. juni 2020), pkt. 9.1.

⁹² Advokatrådet. (2021). *Høring i Social- og Ældreudvalget om det familieretlige system den 28. oktober 2021*. <https://www.ft.dk/da/udvalg/udvalgene/sou/tv?s=20211&m=tv.7547&as=1#pv>.

godt læse et mødenotat, men du får simpelthen ikke det hele med ud fra et mødenotat. Så alene det er problematisk.”

Advokat 4 med indsigt i forældreansvarsager

Særskilte møder kan skabe risiko for bias

”Jeg har en helt konkret sag – det var så forfærdeligt – hvor vi kommer ind som nummer to part, og det er samme sagsbehandler, men den sagsbehandler er så farvet af at have mødtes med den første klient her, så han kunne nærmest ikke, det var sådan helt, det var nærmest et forhør, hvor han skulle prøve at forsvare sig mod alle de angreb, der var kommet. Så han fik ikke selv lov til at have noget reel taletid. Og den sagsbehandler var så biased, altså var så påvirket af det første møde, så det blev et rigtig ubehageligt møde, og helt professionelt synes jeg faktisk ikke, at det var i orden.”

Advokat 4 med indsigt i forældreansvarsager

Særskilte møder kan skabe konflikt

”Parterne til de særskilte møder får talt tingene mere op, fordi der ikke er nogen, der siger dem imod.”

Advokat 1 med indsigt i forældreansvarsager

Særskilte møder kan give længere sagsbehandlingstid

”Og du har ikke mulighed for at høre, hvad den anden siger, men du har heller ikke mulighed for at respondere på det. Så kan du godt tilsende referatet bagefter. Men så bliver det jo sådan en lang sagsbehandling, og du kan svare på ’jamen, det er ikke rigtigt’, eller ’det oplevede jeg anderledes.’ Så bliver det bare enormt meget papirarbejde. Og det gør jo også, at sagsbehandlingstiden i Familieretshuset trækker ud i evigheder, fordi der så skal skrives frem og tilbage. Hvorimod havde du siddet ved siden af hinanden, så havde det jo været lidt en anden oplevelse.”

Jurist 1 med indsigt i forældreansvarsager

”De særskilte møder fungerer, men de kan bruges som et middel til at forlænge sagsbehandlingstiden.”

Advokat 2 med indsigt i forældreansvarssager

”Så overvejende synes jeg, det er positivt – altså det at fungerer på en god måde. Men man kan sige, rammerne er også blevet ret vide. Og det, der jo er problematikken, er (...), at sagsbehandlingstiderne bliver forlænget for alle, fordi man bruger to mødeblokke til det samme møde. Jeg kunne være nysgerrig på, om man ikke kunne finde en lidt mere gylden mellemvej, end det der er lige nu.”

Advokat 3 med indsigt i forældreansvarssager

Særskilte møder kan gøre det sværere for sagsbehandleren at oplyse sagen

”Jeg synes, det giver enormt meget (at møde begge forældre (red.)). Især hvis man skal træffe en afgørelse. Det er ikke fordi, vi lægger vægt på, hvordan forældrene har været som sådan. Det er jo udtalelser fra børnehaver, skoler osv., man bruger der. Men det kan på en eller anden måde give lidt en forståelse af den dynamik, der eventuelt kan være mellem forældrene. Og hvorfor den ene forælder siger, som pågældende gør. Det kan måske også give et billede af, om det rent faktisk er, fordi de gerne vil bekriige hinanden? Eller er det fordi, der er en bekymring for barnet oprigtigt? Så det giver helt sikkert noget mere at have mødt dem begge.”

Tidligere sagsbehandler 1 i forældreansvarssager

Som anført kan beslutningen om at holde særskilte møder være med til at forlænge sagsbehandlingstiden. Det er desuden et problem, at det ikke altid er de samme sagsbehandlere, som holder begge møder. Dette kan således medføre, at den sagsbehandler, som eventuelt skal træffe afgørelse i sagen, kun har talt med en af forældrene og dermed fået et personligt indtryk af den ene forælder men ikke af den anden. Omvendt fortæller en interviewperson også om en episode, hvor hun oplevede, at sagsbehandleren, der havde været med til begge særskilte møder, havde en usaglig bias til møde nr. 2.

Justitia har spurgt Familieretshuset om, der er udarbejdet retningslinjer for afholdelse af særskilte møder, hvorefter det skal være den samme sagsbehandler, som deltager i begge møder, og/eller om det i praksis altid er den samme sagsbehandler, der deltager i begge møder. Familieretshuset har skriftligt oplyst, at alle § 7-sager bliver behandlet af et tværfagligt team bestående af en jurist og en børnesagkyndig forælderådsgiver, som vil behandle sagen fra første møde til sagen er afsluttet i

Familieretshuset, og at det derfor vil være de samme medarbejdere, der deltager i møder med begge forældre. Familieretshuset oplyser dog også, at i særlige tilfælde, for eksempel ved sygdom, kan den ene medarbejder i det tværfaglige team blive skiftet ud på et tidspunkt under sagens behandling.⁹³

Der er altså ingen formelle retningslinjer, der kræver, at det er samme sagsbehandlere, der deltager i begge møder, og interviewpersonerne fortæller, at der i praksis er tilfælde, hvor det ikke er de samme sagsbehandlere, der holder møde med begge forældre.

Forældrene i en sag i Familieretshuset har ret til at lade sig repræsentere eller bistå af andre.⁹⁴ En bisidder/partsrepræsentant kan være en sagkyndig (f.eks. en advokat eller en jurist), men kan også være andre (f.eks. et familiemedlem eller en bekendt). Retten til en bisidder/partsrepræsentant gælder dog ikke, hvis partens interesse i at kunne lade sig repræsentere eller bistå findes at burde vige for væsentlige hensyn til offentlige eller private interesser.⁹⁵

Hvis der er truffet beslutning om afholdelse af særskilte møder, vil heller ikke modpartens bisidder eller partsrepræsentant kunne være til stede under mødet, og det er Familieretshusets opfattelse, at en bisidder eller partsrepræsentant vil kunne føre den samme ubalance ind i rummet, som parten selv.⁹⁶

4.3. Delkonklusion og anbefalinger

Efter Justitias opfattelse er det forståeligt, at Familieretshuset har en bred adgang til at holde særskilte møder, da møderne skal give en potentielt voldsramt part mulighed for at tale frit. De særskilte møder kan dog medføre, at den sagsbehandler, som eventuelt skal træffe afgørelse i sagen, kun har talt med en af forældrene og dermed kun fået et personligt indtryk af den ene forælder men ikke af den anden. Den brede adgang til at holde særskilte møder må således forudsætte, at der tages tilstrækkelig højde for de retssikkerhedsmæssige problemer, som møderne kan skabe.

Justitia anbefaler

Justitia anbefaler, at Familieretshuset udarbejder retningslinjer, der sikrer, at det altid skal være de samme sagsbehandlere, som holder møde med begge forældre.

Selv hvis det er samme de sagsbehandlere, der holder møde med begge forældre, må der stilles særlige krav til de referater, som udarbejdes på baggrund af møderne, så begge parter har reel mulighed for at forholde sig til de oplysninger, den anden part er fremkommet med på "sit" møde.

⁹³ Svar fra Familieretshuset af 24. februar 2023.

⁹⁴ Forvaltningsloven § 8, stk. 1, 1. pkt.

⁹⁵ Forvaltningsloven § 8, stk. 2, 2. pkt.

⁹⁶ Svar fra Familieretshuset af 24. februar 2023.

Under den gældende ordning har ingen af forældrene nogen reel mulighed for at sikre sig, at referatet fra "den andens" møde er retvisende. Herudover kan der opstå en risiko for, at sagsbehandlerne "vælger side" på det første møde med den ene part og lader dette påvirke mødet med den anden part. Familieretshuset har oplyst, at hvis der er truffet beslutning om afholdelse af særskilte møder, vil heller ikke modpartens bisidder eller partsrepræsentant kunne være til stede under mødet, og det er Familieretshusets opfattelse, at en bisidder eller partsrepræsentant vil kunne føre den samme ubalance ind i rummet, som parten selv.⁹⁷ Det er dog Justitias vurdering, at en bisidders eller partsrepræsentants tilstedeværelse vil kunne være med til at sikre, den part, som ikke deltager i mødet, bedre muligheder for at få et tilstrækkeligt fyldestgørende billede af, hvad der er foregået under mødet og for at korrigere eventuelle mangler ved mødereferatet. Det kan også tænkes, at sagsbehandlerne i Familieretshuset i den situation vil være mere opmærksomme på at få spurgt ind til alle sider af sagen.

Justitia anbefaler

At n forælder skal have ret til at være repræsenteret ved en professionel bisidder/partsrepræsentant ved Familieretshusets møder med den anden forælder. Bisidderen/partsrepræsentanten kan eventuelt være til stede uden udtaleret eller til stede i et særskilt monitorrum, som det kendes fra børnehusene. Forælderen skal også have mulighed for at lade sig repræsentere ved andre typer bisiddere/partsrepræsentanter, medmindre det konkret vurderes, at dennes tilstedeværelse vil betyde, at den potentielt voldsramte forælder reelt ikke har mulighed for at tale frit.

Justitia anbefaler

Da sagerne kan være meget konfliktyldte og vanskelige at håndtere både juridisk og faktisk, anbefaler Justitia, at forældre, der opfylder indkomstgrænsen for at opnå fri proces, skal tilbydes gratis advokatbistand, når der afholdes særskilte møder i sager med påstand om voldelig adfærd, inden sagen sendes til afgørelse i familieretten. Advokaten kan samtidig fungere som professionel bisidder/partsrepræsentant.

⁹⁷ Svar fra Familieretshuset af 24. februar 2023.

5. Børnesagkyndige undersøgelser

5.1. Reglerne om børnesagkyndige undersøgelser

Det er Familieretshuset, der står for oplysningen af de familieretlige sager. Det er et grundlæggende princip i forvaltningsretten, at myndighederne har ansvaret for at oplyse en sag tilstrækkeligt, inden der træffes afgørelse i sagen.⁹⁸ Også i familieretlige sager, hvor familieretten træffer afgørelse, foretager Familieretshuset oplysningen af sagn.⁹⁹ Familieretshuset kan iværksætte børnesagkyndige undersøgelser og indhente sagkyndige erklæringer i forældreansvarssagerne.¹⁰⁰ I det følgende vil fokus være på de børnesagkyndige undersøgelser.

I § 7-sagerne skal Familieretshuset som udgangspunkt sørge for, at der gennemføres en børnesagkyndig undersøgelse, medmindre det ikke er nødvendigt for afgørelsen af sagen.¹⁰¹ En undersøgelse kan være unødvendig, hvis der er gennemført en tilsvarende undersøgelse kort forinden. Det forhold, at der i en sag foreligger en undersøgelse af forældreevnen, der er lavet i kommunalt regi, betyder ikke i sig selv, at kravet om gennemførelse af en børnesagkyndig undersøgelse kan fraviges, men Familieretshuset skal ved tilrettelæggelsen af undersøgelsen tage højde for allerede gennemførte undersøgelser.¹⁰² Familieretshuset kan også vælge at gennemføre en børnesagkyndig undersøgelse i en § 6-sag, hvis Familieretshuset finder det nødvendigt. Eksempler på sagstyper, hvor dette kan være hensigtsmæssigt, kan f.eks. være sager om samvær, hvor samværet er eller kan blive meget konfliktfyldt på grund af forældrenes indbyrdes forhold, eller familieretlige sager, hvor der er væsentlige samarbejdsproblemer mellem forældrene.¹⁰³ Herudover kan påstande om samarbejdsproblemer i en § 6-sag også gøre det relevant at gennemføre en børnesagkyndig undersøgelse.¹⁰⁴

De nærmere retningslinjer for, hvordan den børnesagkyndige undersøgelse i forældreansvarssager bør tilrettelægges og en generel beskrivelse af undersøgelsens indhold og omfang er beskrevet i vejledningen om børnesagkyndige undersøgelser.¹⁰⁵

Det fremgår heraf, at selve den børnesagkyndige undersøgelse skal udarbejdes af autoriserede psykologer – gerne med speciale i børnepsykologi/-psykoterapi – eller af børnepsykiatere.¹⁰⁶ Hvis den børnesagkyndige undersøgelse gennemføres af en psykolog, skal psykologen have en solid viden

⁹⁸ Folketingets Ombudsmand. *Myndighedsguiden – Officialprincippet*. <https://www.ombudsmanden.dk/myndighedsguiden/generel-forvaltning/officialprincippet/#cp-title>.

⁹⁹ Familieretshusloven § 32.

¹⁰⁰ Familieretshusloven § 33.

¹⁰¹ Familieretshusloven § 28, stk. 3.

¹⁰² *L 90 forslag til lov om Familieretshuset* (2018-19 (1. samling)), de specielle bemærkninger til § 28.

¹⁰³ *Vejledning om børnesagkyndige undersøgelser* (VEJ nr. 9256 af 20. marts 2019), pkt. 4.

¹⁰⁴ *Vejledning om forældremyndighed, barnets bopæl og samvær* (VEJ nr. 10064 af 20. december 2020), pkt. 2.2.

¹⁰⁵ *Vejledning om børnesagkyndige undersøgelser* (VEJ nr. 9256 af 20. marts 2019).

¹⁰⁶ *Vejledning om børnesagkyndige undersøgelser* (VEJ nr. 9256 af 20. marts 2019), pkt. 3.

om familiodynamik og børnepsykologi i form af dokumenteret erfaring hermed, ligesom psykologen bør have kendskab til krisepsykologi og psykopatologi.¹⁰⁷

Undersøgelsen gennemføres med udgangspunkt i et opdrag (en opgavebeskrivelse) fra Familieretshuset, der er med til at målrette undersøgelsen, så den behandler de temaer, som Familieretshuset mener er nødvendige for sagen. I forbindelse med, at Familieretshuset indhenter forældrenes samtykke til den børnesagkyndige undersøgelse, skal Familieretshuset *orientere* forældrene om opdraget for undersøgelsen.¹⁰⁸ Et eksempel på et tema, der kan indgå i undersøgelsen, er en vurdering af forældrenes indstilling til samarbejde med den anden forælder.¹⁰⁹ Omfanget og indholdet af en børnefaglig undersøgelse afhænger således af et opdrag, der besluttet af Familieretshuset. Overordnet set er formålet med undersøgelsen at belyse barnets perspektiv, forældrenes samarbejdsevne og samarbejdsmuligheder. Derudover skal undersøgelsen indeholde et fremtidsorienteret perspektiv i forhold til, hvad der er bedst for barnet. Undersøgelsen kan bl.a. indeholde en psykologfaglig vurdering og prognose for partens eller parternes evne til at tage ansvar og drage omsorg for barnet samt afdækning af partens eller parternes personlige egenskaber. Undersøgelsen kan også afdække forældrenes indstilling til at samarbejde med den anden forælder.¹¹⁰ En børnesagkyndig undersøgelse skal udover at indeholde en redegørelse for familiesituationen desuden fungere som en slags "budbringer" for barnet og videregive barnets synspunkt.¹¹¹

I forhold til sager om forældremyndighed eller barnets bopæl fremgår det af vejledningen, at undersøgelsen bl.a. skal indeholde observationer af relationen mellem hver af forældrene og barnet i de rammer, forældrene skal udøve forældremyndigheden i, eller som barnet skal have bopæl i. I sager om samvær fremgår, at især relationen mellem barnet og samværsforælderen skal observeres, men at også barnets forhold til bopælsforælderen bør vurderes.¹¹² Det fremgår også, at det kan være relevant at iagttage samspillet mellem bopælsforælderen og barnet for at afdække et eventuelt tæt, symbiotisk forhold, der kan betyde, at samværsforælderen ikke tillades kontakt med barnet.¹¹³ Indeholder en forældreansvarssag påstande om samarbejdschikane, fremgår det af forældreansvarsvejledningen, at den børnesagkyndige undersøgelse i både § 6-sagerne og § 7-sagerne har til formål at afklare, hvad der er årsagen til samarbejdschikanen.¹¹⁴

Den børnesagkyndige skal gennemgå sin erklæring med forældrene (enten sammen eller hver for sig), inden den sendes til Familieretshuset. Undersøgelsen er på dette tidspunkt endeligt afsluttet, og som udgangspunkt rettes kun faktuelle fejl eller graverende misforståelser.¹¹⁵ Hvis Familieretshuset skal træffe afgørelse i sagen, skal Familieretshuset også partshøre forældrene over erklæringen.

¹⁰⁷ *Vejledning om børnesagkyndige undersøgelser* (VEJ nr. 9256 af 20. marts 2019), pkt. 3.

¹⁰⁸ *Vejledning om børnesagkyndige undersøgelser* (VEJ nr. 9256 af 20. marts 2019), pkt. 4.1.1.

¹⁰⁹ *Vejledning om børnesagkyndige undersøgelser* (VEJ nr. 9256 af 20. marts 2019), pkt. 4.2.1.

¹¹⁰ *L 90 forslag til lov om Familieretshuset* (2018-19 (1. samling)), de specielle bemærkninger til § 28.

¹¹¹ *Vejledning om børnesagkyndige undersøgelser* (VEJ nr. 9256 af 20. marts 2019), pkt. 4.2.

¹¹² *Vejledning om børnesagkyndige undersøgelser* (VEJ nr. 9256 af 20. marts 2019), pkt. 4.2.

¹¹³ *Vejledning om børnesagkyndige undersøgelser* (VEJ nr. 9256 af 20. marts 2019), pkt. 4.2.

¹¹⁴ *Vejledning om forældremyndighed, barnets bopæl og samvær* (VEJ nr. 10064 af 20. december 2020), pkt. 2.2.

¹¹⁵ *Vejledning om børnesagkyndige undersøgelser* (VEJ nr. 9256 af 20. marts 2019), pkt. 4.2.

Hvis afgørelsen træffes af familieretten, skal Familieretshuset orientere forældrene om erklæringen senest samtidig med, at sagen indbringes for familieretten.¹¹⁶

Det er Familieretshuset, der beslutter, om det er nødvendigt og hensigtsmæssigt at iværksætte en børnesagkyndig undersøgelse, og forældrene kan ikke kræve, at en sådan udarbejdes. Forældrene kan heller ikke klage over beslutningen til familieretten, da beslutningen om at iværksætte eller at nægte at iværksætte undersøgelsen sker som et led i sagsbehandlingen.¹¹⁷

Det er ikke muligt at klage over selve den børnesagkyndige undersøgelse, men ønsker en forælder at klage over den psykolog, som har udarbejdet undersøgelsen, kan vedkommende rette henvendelse til Psykolognævnet med henblik på, at nævnet kan iværksætte en tilsynssag.¹¹⁸ Det er op til Familieretshuset eller retten at beslutte, hvilken betydning en klage over en børnesagkyndige undersøgelse skal have for den fortsatte behandling af sagen.¹¹⁹ Hvis formalia ikke er overholdt i forbindelse med udarbejdelsen af undersøgelsen eller erklæringen, har det kun betydning for, hvilken vægt Familieretshuset kan tillægge erklæringen, hvis tilsidesættelsen af formalia kan antages at have haft betydning for erklæringens materielle indhold.¹²⁰

5.2. Vurdering af reglerne om børnesagkyndige undersøgelser

Hvis en forælder udøver samarbejdschikane, kan det som tidligere beskrevet få betydning for udfaldet af en sag, da det indgår i myndighedernes beslutning, når der skal besluttes, hvem der skal have forældremyndighed, og hvor barnet skal have bopæl, ligesom det også kan få betydning for spørgsmålet om samvær.¹²¹ Herudover kan en forælder, der udsættes for samarbejdschikane, opleve ikke at blive set og hørt, hvis myndighederne ikke opdager og anerkender, at der er tale om en sag om samarbejdschikane. En børnesagkyndig undersøgelse er et af de redskaber, der kan bruges til at afklare, om der foreligger samarbejdschikane og afdække konfliktens kerne, hvilket eksplicit fremgår af forældreansvarsvejledningen:

Den børnesagkyndig undersøgelse kan afdække samarbejdschikane

“Den børnesagkyndige undersøgelse har i både § 6-sagerne og § 7-sagerne til formål at afklare, hvad årsagen er til samarbejdschikane, herunder f.eks. hindringen af samværet. Det er vigtigt tidligt at få afdækket konfliktens kerne og herefter gennem Familieretshusets tilbud om konflikt-håndtering og rådgivning at forsøge at få forældrene til at forstå barnets perspektiv, så årelange tovtrækkerier og konflikter omkring barnet undgås.”¹²²

¹¹⁶ Vejledning om børnesagkyndige undersøgelser (VEJ nr. 9256 af 20. marts 2019), pkt. 6.1.

¹¹⁷ Vejledning om børnesagkyndige undersøgelser (VEJ nr. 9256 af 20. marts 2019), pkt. 8.

¹¹⁸ Vejledning om børnesagkyndige undersøgelser (VEJ nr. 9256 af 20. marts 2019), pkt. 8.

¹¹⁹ Vejledning om børnesagkyndige undersøgelser (VEJ nr. 9256 af 20. marts 2019), pkt. 8.

¹²⁰ Vejledning om børnesagkyndige undersøgelser (VEJ nr. 9256 af 20. marts 2019), pkt. 6.2.

¹²¹ Se afsnittet “Hvad kan de juridiske konsekvenser af samarbejdschikane være?”.

¹²² Vejledning om forældremyndighed, barnets bopæl og samvær (VEJ nr. 10064 af 20. december 2020), pkt. 2.2.

I en sag med påstået chikane kan det være vanskeligt at afklare, hvad der er op og ned, men det er selvfølgelig afgørende, at der skelnes korrekt mellem tilfælde, hvor der er tale om chikane, og tilfælde hvor modstand mod f.eks. samvær har en reel årsag.¹²³ Den børnesagkyndige undersøgelse kan være med til at afklare dette.

Mor beder om en børnesagkyndig undersøgelse for at finde ud, om far påvirker børn til at fortælle, at de ikke vil se hende¹²⁴

“En far ansøger om, at samvær mellem børnenes mor og børnene skal ændres, så moderen får mindre samvær end før. Sagen kører i Familieretshuset som en § 6-sag. Moderen fortæller, at der bliver holdt børnesamtale med børnene. Moderen oplever, at børnene til børnesamtalen har unuancerede holdninger til deres far og mor – børnene siger kun positive ting om deres far, mens de kun kan fremhæve negative ting om deres mor. Når de bliver spurgt ind til dette, kan de ikke uddybe. Moderen frygter, at det er faderen, som fortæller børnene, hvad de skal sige, og som forsøger at holde dem fra hende. På baggrund af børnesamtalerne beder moderens advokat Familieretshuset om at iværksætte en børnesagkyndig undersøgelse for at komme til bunds i, hvorfor børnene siger, som de gør til børnesamtalerne. Der bliver ikke iværksat en børnesagkyndig undersøgelse, og moderen oplever ikke at have fået en forklaring på, hvorfor det ikke er sket. Familieretshuset ender med at beslutte, at moderen skal have mindre samvær med børnene. Moderen har nu klaget over afgørelsen.”

Som det fremgår af casen ovenfor, ønsker den interviewede mor, at der bliver iværksat en børnesagkyndig undersøgelse, så det kan afklares, om det er faderen, der forsøger at holde børnene væk fra moderen, men anmodningen imødekommes ikke. Manglende iværksættelse af børnesagkyndige undersøgelser og selve processen ved udarbejdelse heraf kritiseres af flere af de interviewede. Der peges på en række forskellige problemstillinger:

Børnesagkyndige undersøgelser bliver sjældent brugt

“Det er bare en kæmpe problematik, at det bliver begrænset, i hvilke sager man kan bruge det (børnesagkyndige undersøgelse (red.)). Man kunne bruge det i langt flere sager, og det ville jo også være en hjælp, hvis det kunne gå hurtigere, ikke?”

Advokat 3 med indsigt i forældreansvarssager

¹²³ Se afsnittet “Hvad kan de juridiske konsekvenser af samarbejdsskikane være?”.

¹²⁴ Interview med mor den 27. februar 2023.

”De gjorde det (iværksatte børnesagkyndige undersøgelse (red.)) rigtig meget til at starte med. Nu gør de det nærmest ikke.”

Advokat 4 med indsigt i forældreansvarsager

”Og jeg har haft sager, hvor jeg har tænkt, at jeg egentlig gerne ville have iværksat sådan en (børnesagkyndig undersøgelse (red.)), men fordi det tager så lang tid, så har vi tænkt, det dur ikke i den her sag. Det gør det bare ikke.”

Tidligere sagsbehandler 1 i Familieretshuset

Forældrene mangler indflydelse på de børnesagkyndige undersøgelser

”Parterne har ikke indflydelse på, hvem der skal undersøge dem. Parterne har ikke nogen klageadgang efterfølgende, da Psykolognævnet kun er en tilsynsmyndighed, der ikke behandler klager. Der stilles ikke nogen specifikke krav til de børnesagkyndiges uddannelse, eller deres specialer, udover at de skal være autoriserede psykologer.”

Jurist 2 med indsigt i forældreansvarsager

Vejledningen om børnesagkyndige undersøgelser følges ikke

”Det kan variere rigtig meget (på hvilke punkter vejledningen ikke følges (red.)), men generelt set kan det være noget med, om der bliver holdt de møder, der skal holdes, og om rapporten er skrevet efter den metode, man skriver sådan en rapport. Altså, f.eks. det med, at de ikke må blande konklusioner og observationer sammen. De ting skal være adskilt. Det er jo enormt vigtigt, når man bagefter skal lægge vægt på, om noget er psykologens ”synsning” eller en vurdering fra psykologen, og hvad er det egentlig, der er passeret. I bund og grund skal man kunne se, hvad der ligger til grund for psykologens konklusioner. Det er retssikkerhedsmæssigst bekymrende, at ingen instans prøver om en erklæring har en rimelig faglig kvalitet.”

Jurist 2 med indsigt i forældreansvarsager

En del af de interviewede beskriver de børnesagkyndige undersøgelser som et godt værktøj, og en tidligere sagsbehandler giver udtryk for, at vedkommende har haft sager, hvor hun gerne ville have iværksat en børnesagkyndig undersøgelse, men hvor hun undlod at gøre det på grund af ventetiden.

Der er dog også nogle af de interviewede, der udtrykker, at der ikke nødvendigvis er behov for undersøgelserne i det omfang, som det forudsættes i loven. De interviewede fortæller, at det – imod hvad der fremgår af familieretshusloven § 28, stk. 3, i forhold til § 7-sagerne – er sjældent, at der iværksættes børnesagkyndige undersøgelser, og at brugen heraf nærmere er undtagelsen end reglen. Der er også mulighed for at iværksætte undersøgelserne i § 6-sagerne, f.eks. ved påstande om samarbejdsskikane, men Familieretshuset har oplyst, at det ikke er muligt at foretage dataudtræk, der viser fordelingen af børnesagkyndige undersøgelser på § 6- og § 7-sager. Familieretshuset skønner dog ud fra en stikprøvekontrol, at den helt overvejende del af de børnesagkyndige undersøgelser er lavet i § 7-sager.¹²⁵

Justitia har ved aktindsigt fået oplyst antallet af besluttede børnesagkyndige undersøgelser i årene 2021 og 2022 fordelt på Familieretshusets forskellige afdelinger.¹²⁶

Tabel 2: besluttede børnesagkyndige undersøgelser i årene 2021 og 2022

Afdeling	2021	2022	Forskel i procent
Odense	20	13	-35 %
Ringsted	22	11	-50 %
København	66	12	-81,8 %
Aarhus	32	19	-40,6 %
Aalborg	30	10	-66,6 %
Ringkøbing	15	4	-73 %
Aabenraa	17	4	-76 %
I alt	202	73	-63,9 %

Det har tidligere været fremme i medierne, at der er problemer med ventetiden på børnesagkyndige undersøgelser og sagkyndige erklæringer,¹²⁷ hvilket bl.a. skyldes en generel mangel på psykologer.¹²⁸ Folketingets Ombudsmand indledte i 2021 en sag om den generelle ventetid på udarbejdelse af børnesagkyndige undersøgelser og sagkyndige erklæringer. Familieretshuset udtalte i den forbindelse til ombudsmanden, at ventetiden på igangsættelse af børnesagkyndige undersøgelser og sag-

¹²⁵ Aktindsigt modtaget fra Familieretshuset den 27. februar 2023.

¹²⁶ Aktindsigt modtaget fra Familieretshuset den 22. marts 2023. Det fremgår, at Ringsted også dækker Nykøbing Falster og København dækker Rønne.

¹²⁷ Sagkyndige erklæringer er et andet værktøj, som Familieretshuset kan bruge til at sagsoplyse.

¹²⁸ Altinget. (2022). *Børn venter fortsat mere end fem måneder på afklaring i sager om forældremyndighed. Og i fremtiden skal de vente endnu længere*. https://www.alinget.dk/artikel/boern-venter-fortsat-mere-end-fem-maaneder-paa-afklaring-i-sager-om-foraeldremyndighed-og-i-fremtiden-skal-de-vente-endnu-laengere?SNSubscribed=true&ref=newsletter&refid=alinget-dk-weekend-9-30-296&utm_campaign=Altinget.dk&utm_content=Altinget%20DK%20Weekend%209%3A30&utm_medium=e-mail&utm_source=nyhedsbrev.

kyndige erklæringer varierede fra landsdel til landsdel. Det fremgår af udtalelsen, at det var på Sjælland og i dele af Midtjylland, at der var lang ventetid i forhold til iværksættelse af børnesagkyndige undersøgelser og sagkyndige erklæringer.¹²⁹ I et senere brev til ombudsmanden har Familieretshuset oplyst, at ventetiden i perioden fra og med september 2021 til og med juni 2022 var øget for en række afdelinger¹³⁰, mens ventetiden for de øvrige afdelinger¹³¹ lå på omkring samme niveau som ved sidste status.¹³² Familieretshuset har desuden oplyst, at den samlede gennemsnitlige ventetid stort set er uændret for hele landet, hvilket hænger sammen med fordelingen af det antal undersøgelser, der er sat gang i de enkelte afdelinger i forhold til 2021.¹³³

De lange ventetider skaber en risiko for, at sagsbehandlerne undlader at bruge undersøgelserne i sager, hvor de mener, at dette ville være nyttigt, fordi sagsbehandlerne godt ved, at de dermed forøger sagsbehandlingstiden i sagen. Dette kan være problematisk for forældre, der oplever sig udsat for samarbejdschikane, da undersøgelserne netop er et værktøj, der kan være med til at afdække konflikten. Herudover skaber det faktum, at den samlede gennemsnitlige ventetid for hele landet stort set er uændret, selvom ventetiden på børnesagkyndige undersøgelser enten er uændret eller steget i Familieretshusets enkelte afdelinger, en bekymring for, at beslutningen om at iværksætte en undersøgelse bliver påvirket af et ønske om at holde den gennemsnitlige ventetid nede. Ved f.eks. at iværksætte færre børnesagkyndige undersøgelser i de afdelinger, hvor ventetiden er længst, kan Familieretshuset undgå at øge den gennemsnitlige ventetid for hele landet. Dette er problematisk, da muligheden for, at en børnesagkyndig undersøgelse iværksættes i ens sag, ikke bør afhænge af, hvor i landet sagen bliver behandlet.

Udover de lange ventetider og de konsekvenser, der følger heraf, giver nogle af de interviewede praktikere også udtryk for, at forældrene ikke i tilstrækkelig grad har indflydelse på udarbejdelsen af de børnesagkyndige undersøgelser. Dette er retssikkerhedsmæssigt betænkeligt, da de interviewede også generelt giver udtryk for, at de børnesagkyndige undersøgelser tillægges stor vægt.

Forældrene er ikke tillagt særlige rettigheder såsom indflydelse på, hvad den børnesagkyndige undersøgelse bør afdække og udvælgelsen af den fagperson, der skal foretage undersøgelsen. Når en kommune behandler en sag om særlig støtte til børn og unge, kan der til brug for sagsoplysningen iværksættes en forældrekompetenceundersøgelse, som er en undersøgelse af forældrenes evne til at tage vare på deres barn under hensyn til barnets behov.¹³⁴ Når en kommune beslutter, at der skal foretages en forældrekompetenceundersøgelse, har forældrene ifølge retningslinjerne herfor en række muligheder for at blive inddraget, som ikke fremgår af vejledningen om børnesagkyndige undersøgelser. Det fremgår f.eks. af retningslinjerne, at forældrene bør have mulighed for at give deres eventuelle ønsker til forældrekompetenceundersøgelsen til kende, og at socialrådgiveren bør

¹²⁹ Folketingets Ombudsmand. (2021). *Den generelle ventetid på udarbejdelse af børnesagkyndige undersøgelser og sagkyndige erklæringer*. https://www.ombudsmanden.dk/find/nyheder/alle/samtykke_til_sagkyndig/brev_til_familieretshuset/

¹³⁰ Aalborg, Odense, Aabenraa og Ringkøbing.

¹³¹ København, Ringsted, Nykøbing og Aarhus.

¹³² Familieretshuset brev af 24. august 2022 til Folketingets Ombudsmanden.

¹³³ Familieretshuset brev af 27. september 2022 til Folketingets Ombudsmanden.

¹³⁴ Socialstyrelsen. (2021). *Retningslinjer for udarbejdelse og anvendelse af forældrekompetenceundersøgelser*, side 1.

forholde sig til og imødekomme disse, hvis det vurderes muligt og hensigtsmæssigt. Socialrådgiveren skal desuden redegøre for sine overvejelser og vurdering af forældrenes perspektiv i journalen.¹³⁵ Det fremgår også, at socialrådgiveren, når denne beslutter, hvilken psykolog som skal gennemføre forældrekompetenceundersøgelsen, skal overveje om forældrenes eventuelle ønsker hertil kan imødekommes,¹³⁶ og at forældrenes kommentarer med fordel kan vedhæftes eller tilføjes erklæringen i forbindelse med den gennemgang, hvor psykologen gennemgår erklæringen med forældrene.¹³⁷ Intet af dette fremgår af vejledningen om børnesagkyndige undersøgelser.

Flere af de interviewede praktikere fortæller også, at det kan opleves som frustrerende for forældrene, at de ikke er part i den tilsynssag, som Psykolognævnet eventuelt kan vælge at rejse på baggrund af henvendelser om en børnesagkyndig undersøgelse fra en forælder.

5.3. Delkonklusion og anbefalinger

I § 7-sagerne er det lovens udgangspunkt, at Familieretshuset skal sørge for, at der gennemføres en børnesagkyndig undersøgelse, medmindre det ikke er nødvendigt for afgørelsen af sagen, jf. § 28, stk. 3, i familieretshusloven. Både i § 6-sagerne og § 7-sagerne er de børnesagkyndige undersøgelser et værktøj, der kan "grave et spadestik dybere" og være med til at kaste lys over, om der er tale om en sag, hvor en forælder udøver samarbejdschikane, hvilket kan have betydning for, hvem der skal have forældremyndighed, barnets bopæl og samvær.¹³⁸ For at træffe en rigtig afgørelse til barnets bedste er det derfor vigtigt, at påstande om samarbejdschikane bliver undersøgt. Det er imidlertid et faktum, at der er ventetid på de børnesagkyndige undersøgelser, og Familieretshuset peger på, at ventetiden bl.a. skyldes en generel mangel på psykologer.

Justitia anbefaler

At Familieretshuset i de mindre enkle sager (§ 6-sager) og de komplekse sager (§ 7-sagerne) skal være forpligtet til at få udarbejdet en børnesagkyndig undersøgelse med henblik på at undersøge påstande om samarbejdschikane. Hvis dette reelt ikke er muligt på grund af ventetid på de børnesagkyndige undersøgelser, skal Familieretshuset hurtigst muligt afklare, hvilke andre værktøjer der i stedet kan bruges til at afdække påstande om samarbejdschikane.

Familieretshusets oplysninger til Folketingets Ombudsmand om, at den gennemsnitlige ventetid for hele landet stort set er uændret, selvom ventetiden på børnesagkyndige undersøgelser enten er uændret eller steget i Familieretshusets enkelte lokationer, skaber en bekymring om, at beslutningen

¹³⁵ Socialstyrelsen. (2021). Retningslinjer for udarbejdelse og anvendelse af forældrekompetenceundersøgelser, side 20.

¹³⁶ Socialstyrelsen. (2021). Retningslinjer for udarbejdelse og anvendelse af forældrekompetenceundersøgelser, side 22 og 24.

¹³⁷ Socialstyrelsen. (2021). Retningslinjer for udarbejdelse og anvendelse af forældrekompetenceundersøgelser, side 42.

¹³⁸ Se afsnittet "Hvad kan de juridiske konsekvenser af samarbejdschikane være?".

om at iværksætte en børnesagkyndige undersøgelse bliver påvirket af et ønske om at holde den gennemsnitlige ventetid for hele landet nede.

Justitia anbefaler

At Familieretshuset skal centralt og løbende holde øje med, om antallet af børnesagkyndige undersøgelser i visse af Familieretshusets afdelinger falder i takt med, at ventetiderne stiger, og hvilke årsager der er til et sådant fald.

Forældrene er desuden ikke tillagt særlige rettigheder såsom indflydelse på, hvad den børnesagkyndige undersøgelse bør afdække og udvælgelsen af den fagperson, der skal foretage undersøgelsen.

Justitia anbefaler

At forældre skal have flere rettigheder i forbindelse med udarbejdelsen af den børnesagkyndige undersøgelse, f.eks. mulighed for at fremsætte ønsker vedrørende valg af psykolog. Man kan med fordel finde inspiration hertil i retningslinjerne for udarbejdelse og anvendelse af forældrekompetenceundersøgelser i sager om anbringelse uden for hjemmet i henhold til serviceloven. Rettighederne skal fremgå af vejledningen om børnesagkyndige undersøgelser. Hvis Familieretshuset begynder at benytte sig af andre værktøjer som alternativ til de børnesagkyndige undersøgelser, skal det overvejes, hvilke særlige rettigheder forældrene skal have ved anvendelse af disse værktøjer.

6. Midlertidige afgørelser om kontaktbevarende samvær

6.1. Reglerne om midlertidige afgørelse om kontaktbevarende samvær

Familieretshuset har mulighed for at træffe forskellige former for midlertidige afgørelser under behandlingen af en sag efter forældreansvarsloven. En af disse former er midlertidige afgørelser om kontaktbevarende samvær, som er den type afgørelse, der vil blive beskrevet i det følgende.

Reglen om kontaktbevarende samvær findes i forældreansvarslovens § 29 a, 1. pkt., hvoraf det fremgår, at Familieretshuset hurtigst muligt og inden 3 uger efter modtagelsen af en anmodning om fastsættelse af samvær skal træffe en midlertidig afgørelse om kontaktbevarende samvær, hvis barnet ikke har samvær med den forælder, som har anmodet om samvær. Bestemmelsen blev indført med den såkaldte chikanepakke fra 2015,¹³⁹ der havde som et af sine formål at sikre, at barnets kontakt med den ene forælder ikke afbrydes uden, at der er en væsentlig grund hertil, og at afbrydelsen er til barnets bedste. Lovforslaget byggede på en aftale, der indeholdt en række initiativer, der bl.a. havde til formål at imødegå samarbejdsschikane, så et barn ikke mister kontakten til den ene forælder på grund af chikane.¹⁴⁰

Det fremgår af forældreansvarsvejledningen, at det efter omstændighederne kan være nødvendigt at fastsætte korte svarfrister, når der skal træffes afgørelse om midlertidigt kontaktbevarende samvær.¹⁴¹

Forvaltningslovens § 19 pålægger myndigheder under nærmere betingelser at høre en part, inden myndigheden træffer afgørelse i en sag. I medfør af § 19, stk. 1, er pligten til partshøring betinget af fire forhold: Der skal i (1) sagen foreligge faktiske oplysninger eller eksterne faglige vurdering, (2) som parten ikke kan antages at være bekendt med. (3) Oplysningerne/vurderingerne skal være til ugunst for den pågældende part, og (4) oplysningerne/vurderingerne skal yderligere være af væsentlig betydning for sagens afgørelse. Myndighederne kan i forbindelse med partshøringen fastsætte en frist for, hvornår parten skal afgive sin udtalelse. Folketingets Ombudsmand skriver, at der ved fastsættelse af fristen bør tages hensyn til omfanget af oplysningerne og til sagens eller oplysningernes karakter, samt om parten vil kunne have interesse i at lade en sagkyndig vurdere sagen og medvirke ved udformningen af udtalelse. Samtidig bør der også tages hensyn til andre private eller offentlige interesser, herunder navnlig andre parters interesse i en hurtig behandling af sagen.¹⁴²

¹³⁹ Lov nr. 270 af 25. marts 2015 om ændring af forældreansvarsloven og retsplejeloven (Imødegåelse af samarbejdsschikane m.v.).

¹⁴⁰ L 103 forslag til lov om ændring af forældreansvarsloven og retsplejeloven (2014-15 (1. samling)), de almindelige bemærkninger pkt. 2.

¹⁴¹ Vejledning om forældremyndighed, barnets bopæl og samvær (VEJ nr. 10064 af 20. december 2020), pkt. 7.3.

¹⁴² Folketingets Ombudsmand. *Myndighedsguiden – 5.3 Tidsfrister ved partshøring*. <https://www.ombudsmanden.dk/myndighedsguiden/generel-forvaltningsret/partshoering/>.

6.2. Vurdering af partshøringsfristerne ved afgørelser om kontaktbevarende samvær

Det er vigtigt, at Familieretshuset hurtigt træffer afgørelse i de midlertidige afgørelser om kontaktbevarende samvær, fordi afgørelserne netop kan være med til at sikre, at det ikke lykkes for en chikanerende forælder at ødelægge kontakten mellem barnet og den anden forælder. Statistik fra Familieretshuset viser, at afgørelserne træffes inden for den lovbestemte 3 ugers frist.¹⁴³

Det er dog også vigtigt, at forældrene får mulighed for at forholde sig til sagens oplysninger og kommentere disse. En manglende partshøring kan føre til, at der træffes forkerte afgørelser på grund af utilstrækkelige oplysninger. Omvendt kan partshøring være med til at øge tilliden til myndighederne, fordi parterne oplever at blive hørt. Partshøringsfristen bør tage hensyn til partens interesse i at lade en sagkyndig vurdere sagen og medvirke ved udformningen af udtalelsen, og her er der behov for at tage højde for, at det ikke kan forventes, at parten kan få bistand fra en sagkyndig i weekenden.

Meget korte partshøringsfrister

”Der gives meget korte frister i sager om kontaktbevarende samvær, og du kan ikke få en fristudsættelse. Det er normalbilledet.”

Advokat 1 med indsigt i forældreansvarssager

”De tæller jo ikke i hverdage, de tæller jo også weekenden med. Så jeg kan godt få en skrivelse fredag, og så skal jeg svare inden for 5 dage. Og så går min lørdag og søndag jo fra, og så har jeg mandag og tirsdag. Så det skal gå enormt stærkt.”

Jurist 1 med indsigt i forældreansvarssager

”Man får meget få dage – nogle gange kun 3 dage.”

Advokat 2 med indsigt i forældreansvarssager

¹⁴³ Familieretshuset. (2022). *Forældremyndighed, barnets bopæl og samvær 2021*, side 4. <https://familieretshuset.dk/media/1802/foraeldre-barnets-bopael-samvaer-2021.pdf>.

“Familieretshuset har per definition 10 dags frister på deres partshørings-svar. Og det er deres standart. Så lige så snart, der skal træffes noget midlertidigt, så bliver partshøringsfristen kortere, og i kontaktbevarende samvær oplever jeg dem sommetider som ultrakorte. Og der har jeg sommetider oplevet at få en partshøringsfrist, der på papiret måske er to dage. Men når man sender den til en professionel part, som jo er mig, altså en partsrepræsentant – og det er der jo i mange af de her sager – så arbejder vi jo ikke i weekenderne. Så jeg kan få en partshøringsfrist torsdag, to dage, men den udløber jo reelt set fredag. Ja, det oplever jeg ikke som værende rimeligt, fordi man kan jo næsten sige, at det er en ikke-partshøring. Den afskærer jo reelt parten fra at komme til orde. Så det oplever jeg ikke som værende rimeligt. Og så kan man sige, jeg tror, at de har en frist, der hedder tre uger fra, at de har modtaget ansøgningen. Men det bør jo ikke komme borgere og dermed barnet til skade, at sagen den ligger på bordet hos dem.”

Jurist 2 med indsigt i forældreansvarssager

“Det er ret kort. Det kan være helt ned til 3 dage. 3-5 dage eller sådan noget. Som advokat kan det godt være lidt en udfordring. Men jeg er jo klar over, at det er fordi, at de i sidste ende skal overholde en frist, og det er jo også sager, der i sin natur haster med at få taget stilling til. Men ja, det kan være helt dernede. Og det er kort.”

Advokat 3 med indsigt i forældreansvarssager

De interviewede praktikere giver udtryk for ganske korte partshøringsfrister. Henset til den lovbestemte sagsbehandlingsfrist vises der forståelse for fristerne, men de opleves også som frustrerende i tilfælde, hvor korte frister kommer lige før en weekend.

Familieretshuset har bl.a. oplyst, at partshøringsfrister i sager om midlertidige afgørelser om kontaktbevarende samvær fastsættes af Familieretshuset på baggrund af en individuel vurdering af sagens karakter, og at den lovbestemte frist nødvendiggør korte høringsfrister, særligt fordi der i mange sager om kontaktbevarende samvær er behov for flere høringer forud for afgørelsen eller for at indhente oplysninger fra andre myndigheder.¹⁴⁴

6.3. Delkonklusion og anbefalinger

Det er vigtigt, at Familieretshuset hurtigt træffer afgørelse i de midlertidige afgørelser om kontaktbevarende samvær, men en hurtig sagsbehandling skal ikke ske på bekostning af forældrenes mulighed for at forholde sig til sagens oplysninger og kommentere disse, evt. med hjælp fra en professionel sagkyndig. Familieretshuset giver i nogle tilfælde korte frister hen over en weekend, selvom forælderen bliver repræsenteret ved en professional sagkyndig.

¹⁴⁴ Svar fra Familieretshuset af 24. februar 2023.

Justitia anbefaler

At Familieretshuset, når der sættes en frist for partshøringen, kun skal tælle hverdage med i fristen, så parten har mulighed for at få en professionelle sagkyndig til at hjælpe med svaret.

7. Videndeling

7.1. Om videndelingen

Et overblik over en myndigheds praksis kan være med til at hjælpe borgere med at forstå, hvad reglerne er på et bestemt område. Det skyldes, at når en myndighed træffer afgørelser, kan der opstå "administrativ praksis". Administrativ praksis opstår, når man af en række af enkeltafgørelser kan udlede en regel.¹⁴⁵ Hvis der eksisterer relevant administrativ praksis på et område, skal den indgå i myndighedens bedømmelse, når der skal træffes en afgørelse.¹⁴⁶ Et eksempel kan være, at myndigheden gennem sin praksis har besluttet, at en lov skal fortolkes på en bestemt måde. På samme måde kan afgørelser fra domstolene få betydning.¹⁴⁷

Hvis borgerne skal have indblik i en myndigheds praksis, er borgerne i vid udstrækning afhængig af, at myndighederne selv offentliggør deres afgørelser i f.eks. årsberetninger eller meddelelser.¹⁴⁸ Det følger af cirkulære om indlæggelse af forskrifter og administrative afgørelser i Retsinformation, at administrative afgørelser af principiel betydning løbende og systematisk skal udvælges og indlægges i Retsinformation,¹⁴⁹ men det er næppe i praksis særlig udbredt. Til gengæld kan Ankestyrelsens principmeddelelser nævnes som et eksempel på, hvordan en myndighed deler sin viden med både andre myndigheder og borgerne. Ankestyrelsen udsender løbende principmeddelelser med principielle afgørelser på det sociale og beskæftigelsesmæssige område.¹⁵⁰

7.2. Vurderingen af videndeling

Viden om Familieretshusets praksis har betydning for forældrenes retssikkerhed, da denne viden skaber gennemskuelighed og forudsigelighed for forældrene (og deres eventuelle advokater). Dette gælder både, når Familieretshusets behandler forældrenes sag, da forældrene kan finde ud af, hvordan en sag som deres normalt ender, men også når myndighederne har truffet afgørelse, da viden om tidligere praksis kan gøre det nemmere for forældrene at gennemskue, om der er grund til at klage. Offentlig tilgængelig viden om praksis kan også give forældrene en bedre fornemmelse af, om der er grund til at indgive en ansøgning til Familieretshuset.

¹⁴⁵ Garde, J., m.fl. (2022). *Forvaltningsret – Almindelige emner*, side 137.

¹⁴⁶ Garde, J., m.fl. (2022). *Forvaltningsret – Almindelige emner*, side 140ff.

¹⁴⁷ Garde, J., m.fl. (2022). *Forvaltningsret – Almindelige emner*, side 120ff.

¹⁴⁸ Grundet særligt kravet om identifikation kan det være vanskeligt at få indsigt i ikke-offentliggjort praksis, se også herom Garde, J., m.fl. (2022). *Forvaltningsret – Almindelige emner*, side 139.

¹⁴⁹ Cirkulære om indlæggelse af forskrifter og administrative afgørelser i Retsinformation (CIR nr. 28 af 28. februar 1996), § 16.

¹⁵⁰ *Hvad er en principmeddelelse og en principafgørelse?* <https://ast.dk/for-borgere-med-en-klagesag/sadan-behandler-vi-din-sag/hvad-er-en-afgorelse/hvornar-er-en-sag-principiel>.

Før det nye familieretlige system blev indført, udsendte Ankestyrelsen principafgørelser på samværsområdet,¹⁵¹ ligesom Ankestyrelsen også publicerede en undersøgelse over Statsforvaltningens praksis på området, der gav anledning til en række anbefalinger.¹⁵² Da Ankestyrelsen ikke længere er klageinstans i sager om samvær, udsender styrelsen ikke længere principmeddelelser eller undersøgelser om emnet. Endnu længere tilbage i tiden udsendte Indenrigsministeriet også såkaldte "Skar-rildhus-rapporter", der var rapporter fra kurser afholdt af Indenrigsministeriet for statsamtjurister.

Ifølge familieretshusloven § 44 skal de enkelte afdelinger i Familieretshuset drøfte emner af betydning for det overordnede samarbejde med familieretterne. Hvert år offentliggøres en rapport om behandlingen af familieretlige sager og om emner af overordnet relevans for samarbejdet på Familieretshusets hjemmeside. Fokus er at understøtte, at familien oplever at blive mødt af ét familieretligt system, og rapporterne går på samarbejdet mellem Familieretshuset og familieretterne fremfor en beskrivelse af praksis.¹⁵³ Herudover er der nedsat et rådgivende udvalg for Familieretshuset, der bl.a. har til opgave at bidrage til Familieretshusets sikring af kvaliteten i sagsbehandlingen, jf. familieretshusloven § 45.

Der mangler offentlig tilgængelig videndeling

"Det gør man jo via domstolene (finder ud af, hvad der er praksis (red.)). De afgørelser som Familieretshuset træffer, det kan jo blive påklaget til domstolene. Og så kommer de jo med afgørelser. Jeg synes bare, at 99 % af de afgørelser bliver stadfæstet og ikke rigtig med en begrundelse. Det kan jo selvfølgelig godt give os en rettesnor, men jeg synes bare ikke rigtig, at... Jeg kunne jo godt lide Ankestyrelsens principafgørelser, fordi der fik man mere dybdegående 'i hvilken retning skal vi gå her'."

Advokat 4 med indsigt i forældreansvarssager

"Jamen altså, jo ikke sådan på den samme vis vidensdeling, som der var med Ankestyrelsen dengang. Og altså, det Familieretshuset gør, det er jo, de har nogle årlige møder med retterne, hvor man taler sammen om samarbejdet. Men det er jo det enkelte Familieretshus med de retskredse, hvor de nu hører til. Så der er jo ikke sådan et samlet møde for hele landet. Så ved jeg, at man i Familieretshuset jo prøver at samle domme. Der er jo folk i Familieretshuset, der er ansvarlige for at se, om man samler domme inden for visse områder, som man har et eller andet særligt interesse inden for, eller som man i Familieretshuset oplever, 'det undrer vi os over', eller har brug for, at man får fulgt op på, 'hvad kan vi finde på noget praksis herud fra'. Så bliver

¹⁵¹ F.eks. Ankestyrelsens principafgørelse 64-16.

¹⁵² Ankestyrelsen. (2014). *Ankestyrelsens gennemgang af hjemviste samværssager*. <https://ast.dk/publikationer/ankestyrelsens-gennemgang-af-hjemviste-samvaerssager>.

¹⁵³ Se f.eks. Familieretshuset. (2021). *Rapport om det familieretlige system og samarbejdet mellem familieretterne og Familieretshuset (2021)*. https://familieretshuset.dk/media/1782/aarsrapport_frh_og_familieretter_2021.pdf.

der samlet sammen, og så forsøger Familieretshuset jo på baggrund af et hav af domme at udlede en eller anden form for praksis.”

Advokat 3 med indsigt i forældreansvarsager

“Tidligere var der Ankestyrelsen, men nu er der intet. Og jeg synes, at man sjældent kan gennemskue, hvordan en sag ender.”

Advokat 1 med indsigt i forældreansvarsager

Familieretshuset har oplyst, at der arbejdes målrettet med at sikre, at medarbejderne altid har nyeste relevante viden på det område, de arbejder med. Det sker bl.a. ved formidling af faglig viden og ny praksis fra et børnefagligt kontor og et juridisk fagkontor for børn- og forældreansvarsområdet, gennem medarbejdernes deltagelse i interne faglige netværk, og ved at samle og dele relevant faglig viden på Familieretshusets interne vidensportal.¹⁵⁴

Ifølge Familieretshuset sker der således en intern vidensdeling, men omfanget er ikke Justitia bekendt, og interviews med praktikerne tyder på, at der mangler mere offentlig tilgængelig viden. Der findes en offentlig tilgængelig domsdatabase,¹⁵⁵ hvor det er muligt at fremsøge de domme om forældreansvar, som er blevet lagt i databasen. Herudover er der Tidsskrift for Familie- og Arveret, hvor udvalgte domme offentliggøres, men tidsskriftet er ikke gratis. Familieretshuset publicerer ikke selvfølgelig praksisoversigter eller lignende. Som et tænkt eksempel kunne det f.eks. være relevant for forældrene at vide, om Familieretshuset bruger bestemte pejlemærker, når Familieretshuset skal vurdere, om der skal være en 7:7 samværsordning.

Et manglende overblik over praksis kan svække retssikkerheden på forskellig vis. Hvis det er forælderen eller dennes advokat, der ikke har mulighed for at danne sig et overblik, kan det være svært at gennemskue, hvordan en given sag vil falde ud, og om der eventuelt er grund til at klage over sagens udfald.

7.3. Delkonklusion og anbefalinger

Familieretshuset publicerer ikke på nuværende tidspunkt afgørelser, praksisoversigter eller lignende, selvom interviews med advokater med indsigt i forældreansvarssager tyder på, at der mangler offentlig tilgængelig viden om praksis i forældreansvarssagerne. Offentlig tilgængelig viden vil kunne styrke forældrenes retssikkerhed, da denne viden kan gøre forældrene (og deres advokater) i stand til bedre at forudsige, hvordan deres sag falder ud, og om der eventuelt er grund til at klage over sagens udfald.

¹⁵⁴ Svar fra Familieretshuset af 24. februar 2023.

¹⁵⁵ Domsdatabasen.dk

Justitia anbefaler

At Familieretshuset skal offentliggøre anonymiserede afgørelser, praksisoversiger m.v. med henblik på vidensdeling, som er målrettet både forældre og professionelle bisiddere/partsrepræsentanter. Dette kan f.eks. ske ved, at principielle afgørelser offentliggøres enten løbende eller i form af en årlig rapport på Familieretshusets hjemmeside.

8. Metode

Rapporten er en juridisk analyse og bygger bl.a. på lovgivningen og dennes forarbejder samt vejledninger, administrativ praksis, retspraksis, juridisk litteratur samt information på myndighedernes hjemmesider m.v.

Foruden de almindelige juridiske kilder er der inddraget både kvalitative og kvantitative data med henblik på at vurdere retssikkerheden i praksis.

De kvantitative data er fundet gennem svar på folketingsspørgsmål, i offentligt tilgængelige rapporter fra Familieretshuset og gennem aktindsigt. Der er tale om deskriptive fremstillinger, der anvendes som baggrund til at diskutere brugen af børnesagkyndige undersøgelser og ikke en egentlig statistisk analyse af årsagerne til faldet i børnesagkyndige undersøgelser fra 2021-2022. Som det fremgår af rapporten, er opgørelsen af børnesagkyndige undersøgelser derudover behæftet med en vis usikkerhed, idet det ikke fremgår, om den børnesagkyndige undersøgelse er foretaget i henholdsvis en § 6- eller § 7-sag.

Justitia har i perioden januar 2023 til marts 2023 gennemført interviews med seks advokater og jurister, der alle på tidspunktet for interviewet arbejdede med forældreansvarssager i praksis. En række af de interviewede har desuden tidligere haft ansættelse i den tidligere Statsforvaltning eller Familieretshuset. Der er også gennemført interviews med to tidligere juridiske medarbejdere fra Familieretshuset. Herudover er der gennemført interviews med to forældre, der har haft en sag i Familieretshuset, og som selv angiver at være udsat for samarbejdschikane. Endelig har Familieretshuset skriftligt svaret på en række spørgsmål fra Justitia.

Interviews er gennemført enten online eller telefonisk, og interviewene har haft en varighed på mellem 30 og 90 minutter. Alle interviews er anonymiserede. De interviewede har givet samtykke til, at interviewet er blevet optaget og inddraget i rapporten. De interviewede har endvidere godkendt de citater, der anvendes i rapporten.

De interviewede er på forhånd blevet oplyst om, hvilke emner der ville blive spurgt ind til, men selve spørgerammen er ikke blevet udleveret på forhånd. Der er derudover ikke anvendt en fuldstændig ensartet fremgangsmåde på tværs af interviews hvad angår spørgsmålsformuleringer samt spørgsmålenes rækkefølge. Det skyldes bl.a. at informanternes erfaringer ikke var Justitia bekendt på forhånd, og at der derfor måtte være plads til nye og opfølgende spørgsmål, som ikke var foruddefinerede.

Interviewpersonerne udgør ikke en repræsentativ mængde, men formålet har heller ikke været af afdække omfanget af eventuelle problemer, men i stedet at få et indblik i, hvordan systemet fungerer i praksis. De forskellige interviews bliver anvendt til dels at påpege, hvor der i praksis kan opstå problemer, og dels til at understøtte og nuancere de juridiske analyser og vurderinger.

Analysen er afgrænset til at beskæftige sig med familie- og forvaltningsretlige aspekter. Analysen beskæftiger sig således ikke med f.eks. menneskeretlige problemstillinger.

Rapporten beskæftiger sig primært med perioden efter den 1. april 2019, hvor lov om familieretshuset trådte i kraft.

9. Bilag

9.1. Bilag 1

Screenshot af spørgsmålet "Har der været psykisk vold mellem jer som forældre" fra "Ansøgning om ændring af forældremyndighed (hvis du er barnets biologiske forælder". Spørgsmålet stilles på samme måde i "Ansøgning om ændring af bopæl" og "Ansøgning om fastsættelse eller ændring af samvær".¹⁵⁶

Har der været psykisk vold mellem jer som forældre?
Uddyb venligst

Er forholdet meldt til politiet? Ja Nej

Er kommunen underrettet om forholdet? Ja Nej

¹⁵⁶ Forældremyndighed, bopæl og samvær. (2023). <https://familieretshuset.dk/ansoegninger/ansoegninger/blanketter/foraeldremyndighed-bopael-og-samvaer-pdf-blanketter-for-ansoegninger>

**DANMARKS UAFHÆNGIGE
JURIDISKE TÆNKETANK**